

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 11348

GOLD UN ZILBER UN BRILYANTEN

David Ignatoff

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אין דעם לאנד יפז רײַינקייט

ל. אַבְרָהָם אֶלְיאָזָר בֶּן־אַבְרָהָם אֶלְיאָזָר

דרער פראגער רב האט זויהר שטארק געהאלטען פון טבילה און
 ער פֿלענט זאגען : —
 וואס מער איינער טובלט זיך, וואס מער איינער וואשט
 און ריאנינג זיין לײַב, אלז' ריאנער און לִיכטיגער ווערט זיין נשמה.
 און נאך פֿלענט ער זאגען : —
 אן אוּמְרִינְגֶר מענש איז שוער און אַרְיָנְגֶר מענש איז
 לייבט, אזי זײַכְט, אוֹ ער קָאנְן כְּמַעַם גָּעָהָן אַרְבָּעָר דָּרָר לוֹפְטָן.
 אַן אלע באָרטָאג, וווען דער מאָרגָעָנְשָׁטָערָן אַיז אַיז אַיז
 אַיִינְצִיגֶר גַּעֲשָׁתָאָנְעָן אַיבָּעָר דָּעָם פֿרָאָגֶר הַיְמָעָל פֿלְעָנְט דָּעָר
 פֿרָאָגֶר רב לֵיב האָבעָן זיך טובלען אַינְאַיְינְעָם מִיט עַטְלִיכָּעָן פָּון
 זוּנְעָן נַחַעַנְטָעָן חַסְדִּים אַין דֵּי בְּלוּיעָן וּוּסְעָרָעָן פָּון דָּעָם זַהַר בְּרוּיָה
 טָעָן פֿרָאָגֶר טִיְּהָ. אַון נאך דער טבילה האט זעהר אָפְט גַּעַטָּאָפָּעָן, אוֹ דער רב
 פֿלְעָנְט אַרְוִיסָּנְעָמָן זיין טַאַשְׁעַנְטִיכָּל, דָּס פֿאָרְשָׁפְּרִיטָעָן אַוְיפְּזָן
 וּוּסְעָר אַון זיך אַרְוִיפְּשָׁטְעָלָעָן אַזְוִי אָוּוּקָד,
 פָּאָרָעָן אַיבָּרָן טִיְּהָ, בֵּין ער פֿלְעָנְט פֿאָרְשָׁוּוֹנְדָּעָן פָּון אַוְינָן,
 אַון נַאֲכָדָעָם קָומָעָן צָוִיק אַ לִיכְטִימָעָר אַון אַ לִיכְטִיגֶר אַון דָּס
 טִיכָּל אַונְטָעָר אַיס האָט זיך אָפְלָו נִיט אַיְינְגָּעָנְעָצָט אַון נִיט אַיְינְגָּעָנְעָצָט.
 אַיְוֹנְמָאָל האָט גַּעַטָּאָפָּעָן, אוֹ וווען דער פֿרָאָגֶר רב האָט נאך
 זיין טבילה פֿאָרְשָׁפְּרִיט זיין טִיכָּל אַון זיך אַזְוִי אַוּוּכְגַּעַלְאָזָט
 פָּאָרָעָן אַיבָּעָר דֵּי וּוּסְעָרָעָן פָּון דָּעָם גַּרְוִיסָּעָן טִיְּהָ, האָבעָן דֵּי

חסידים מיטאמאל דערזעהן, ווי פון זעהר ווית ארויף געמען זיך אנטקעגען רב אויפשלאנגען נרויסע ואסערהויפענס, און באלאך האַבען זוי דערזעהן, או די ואסערהויפענס ווערטען דאס געווארפען פון אַחיה, צי אַ פיש אָזָא, וואָס טראָאנט זיך מיט גרויס אימפעט גלייך אנטקעגען פראנגער רב. דער רב אַבער איזו מיטאמאל גע-וואָרען אָזָא לִיכטינער, אוֹ דאס וואָסער אַים האָט גענומען שײַינען אַוּיפֿ מִילְעָן, אָנוֹ דער האָט גלייך אַוּיפֿ גָּהָרְבָּן זיַּוְן שטעהָן אנטקעגען דער שְׁרָעֵלְלִיבָּר באַשעפָּנִישׁ. אָנוֹ די באַשעפָּנִישׁ האָט דאס דערזעהן, האָט זי אַ שְׁפָרְוָנָג געטאָן אַין דער לְופְּטָן אָנוֹ גענומען לְוִיפָּעָן אַוּיפֿ צָוִירִיךְ, דערבי אַין אַבער עַמִּיצָעָר אַרְאָפֶג עַפְּאָלָע פון אַיר רָוקָן, אַין דער רב אַוּיפֿ זיַּוְן טִיכָּל צָוְגָּעָפָרָעָן צוֹ דָעַם עַמִּיצָעָן אָנוֹ אַים דערלאָאנט זיַּוְן שטעהָן. אַין יַעֲנָעָר גלייך אַוּיפֿ גָּהָרְבָּן אָזָא פֿרְנָגָן זיַּוְן שְׁטָעָן, זיך נַאֲכָדָעָם אַגְּנָעָכָאָט אָנוֹ דָעַם רְבִ'ס גָּאָרטָעָל. אָנוֹ ווֹעֵן זוי זענען אָזָא אַינְגָּיְינָעָם אַגְּנָעָקָומָעָן צוֹ רֵיךְ צָוָם בְּרָעָג, האָכָעָן אַלְעָ מִיט שְׁרָעָק דערזעהן, אוֹ דער עַמִּיצָעָר אַין דאס בערעל פראנגער, דער דָאָרָעָר אַיר, דער סָוָהָר, וואָס פְּלָעָנְט אַוּיפָפָרָעָן וּוּלְטָעָן.

ב.

בערעל פראגער איז זיך געהאט געפֿאָרען נאך סחרה איז
זוייטע לענדער. און ער איז זיך איזו געפֿאָרען, ביז ער איז אַנְגָּעָן
קומען איז איז אינפֿאָרְהִיזן, וואס איז געשטאנגען אויפֿן ברעג
פֿון אַזְהָר שַׁרְעַקְלִיכְעָר מְדֻבָּר. ווי נאך אַבְּעָר ער איז צוֹנְגְּקָוּמָעָן
צום היז קומט ער זיך אָס אָז דערעוּחָת זַהֲרֵר פִּיעָל מענשען מיט
זענען איז פֿערד, מיט קעמלען איז איזוּלָעָן, און די מענשען האבען
מיט זיך פִּיעָל גַּעֲוָעָר אָז זענען אלע באָוואָעָפָּעָט פֿון קאָפָּה ביז די
פֿיס. דערשְׁרָקְט זיך בערעל און טראָקט:

— מאַן חַסְמָת זענען דָּסֶם נְזָלָנִים!

ער שטְּרָקְט זיך אַבְּעָר אָז באָגְּרִיסְט זַיִן, ווי עס פָּאָסְט פָּאָר
אַידְעָן אַסְּהָר אָז פֿרָגְט: פֿון זענען קומט אַיר, פֿרִינְה, אָז וואָהָיָן צִיהָעָן אַיְיָרָע
טרְּיוֹת?

ענטפֿערָעָן זַיִן אִוּם:

— מִיר זענען אלע סוחרים פֿון פֿאָרְשִׁידְעָנָעָן לענדער אָז מִיר
zieהָעָן קִין אַפְּרִיקָא נאך סחרה.

וְוָאָנְדָּרָט זיך בערעל:

— אוֹיבָּס סוחרים פֿון פֿאָרְשִׁידְעָנָעָן לענדער אָז פֿאָרוֹאָס האָז
בען זַיִן זיך נְרָאָד אלע צוֹנוֹיְפֿגְּעַלְיָבָעָן דָא אוֹיפֿ דָעַם אַרטָּמָן, אָז
פֿאָרוֹאָס זענען זַיִן אלע אַזְוִי שְׁטָאָרָק באָוואָעָפָּעָט?
דערקְלָעָרָעָן זַיִן אִים, אָז דָס דָאַיְנָעָהָז אָז פֿון שְׁטָעָנְדִּיגָּן אָז
דָס אַרט וְזַיִן עַמְּקָעָן זיך צוֹנוֹיְפֿרְסָהָס, וואָס דָאַרְפָּעָן

איבערקייזען די מדבר און זי ווארטען דא אפ ביז עם זאמעלט זיך צונזיף א גרויסע מחנה, דעםאלט באוואפנען זיך און לאָ זען זיך אינאיינעם. ווארים ווער וואלט זיך דען אנדערש אונטער געשטעלט דורךזוקרייזען אט די שרעקליכע וויסטערןיש וואו עס האלטען זיך אויפֿ שלעכטן חיות און שרעקליכע דוייבער באנדעס ? געפֿעלט בערלען זיויער ענטפֿער און ער מאכט בי זיך אפ, איז דאס איזן מן הסתם א גאט זאָך, ווארים ער האט זיך דאָך טאָקע געליבען צו פֿאָרען קיין אפריקא. און ער געהט און באהעט זיך איז דער מחנה און באוואפֿענט זיך זיך אינגעַר פֿון זי, און לאָזט זיך מיט זיך איזן וועג אריין, איזן וועג קיין אפריקע, איבער דער שרעקליך זיך גרויסער און וויסטער מדבר, וואָס ציחט זיך און שפֿרייט זיך אויפֿ גאנצע הונדרט טאג GANG.

ג.

ווי נאר אבער די גרייסע מהנה סוחרים איז אפנגעאנגען אין דער מדבר ביי א פופצינ טאג, זענען זוי פלאזלונג באפאלאען געוואָר רען פון א באנדע רוייבער.

די סוחרים זענען דאָך אבער געווען באוואָאָפֿעַנט, האָבען זוי דערפֿאָר אָנגָעָרִיכְט אַמְּלָחָמָה גַּעֲנָעַן די שְׁרָעֵקְלִיכְעַדְעַט אָוֹן זַיְהַ אָבעַן מִיט זַיְהַ מַלְחָמָה גַּעֲהָלְטַעַן אַגְּנָצְעַן טַאַג בַּיַּז שְׁפַעַט אַיְן אָוּעָנט. אַוְן אָוּס אַיְזַי גַּעֲקָומָעַן אַיְן אָוּעָנט הָאָבעַן זַיְהַ די סוחרים גַּעֲשְׁטָאָרֶקְט אַיְבָּעַר די רְוִיְבָּעַר. אַוְן אָז די רְוִיְבָּעַר הָאָבעַן דָּרְזְוּעָהָן, אָז סַאיַּן שְׁלַעַכְתַּה הָאָבעַן זַיְהַ גַּעֲנוּמָעַן שְׁלַיְידְרַעַן שְׁוּעָרַע שְׁטִינְעַר צַו די אָנְגָּעָלְאָדָעַן קַעְמָלָעַן אָזְן צַו די עַזְלָעַן אָזְן די פָּעָרַד וּאָרִים זַיְהַ הָאָבעַן גַּעֲוָאָסֶט, אָז דָּאָרְטַעַן מַוּזָּעַן זַיְהַ גַּעֲפִינְעַן די לְאָגְלָעַן מִיט וּאָסָעַר, וּאָסָמַס די סוחרים פִּיהָרָעַן מִיט זַיְהַ מִיט אָוִיפַּה דָּעַם לְאָגְגָעַן וּוְעָגַפְעַן פָּזְן דָּעַר טְרוּקָעָנָעַר אָזְן זַאְמָדָנָעַר מִדְבָּר, אָז אָז אָוֵב זַיְהַ גַּעֲלָעַן צְעָבָרְכָּעַן די לְאָגְלָעַן וּוְעָלָעַן זַיְהַ די סוחרים מַזְוִיעַן אָוּנְטָרְגָּעָבָעַן אָדָרָר שְׁטָאָרְבָּעַן פָּזְן דָּאָרְשָׁת.

וּעַן אָבעַר אָוִיפַּה דָּעַם שְׁמִילָעַן הַיְמָעַל, וּאָסָמַס אַיְזַי גַּעֲהָנָגָעַן אַיְבָּעַר די טְרוּקָעָנָעַ זַאְמָדָנָעַר פָּזְן דָּעַם וּוְיָלָעַן מִדְבָּר, הָאָט זַיְהַ בָּאוּזְיָהָן דָּעַר גַּרְוִיסָּעַר מַאְרָגָעָנָשְׁטָעָרָעַן, הָאָבעַן די גַּזְלָנִים גַּלְיַיךְ אָוִיסָגָעָרָהָט וּוְיָעָרַע וּוְיָלָדַעַ פָּעָרַד אָזְן זַעֲנָעַן אָגְמָרְוָנָעַן גַּעֲוָאָרָעַן.

הָאָבעַן נָאָכָרָעַם די סוחרים אָוְדוֹאִי גַּעֲשִׁיקְט תְּפִילָות אָזְן הָאָבעַן גַּעֲדָאָנָקָט אָזְן גַּעֲלוֹיְבָט, יְעַדְרָעַר צַו זַיְהַ גַּאַט, דָּרְרָפְּאָר וּאָסָמַס זַיְהַ זַעֲנָעַן נַצְוָל גַּעֲוָאָרָעַן פָּזְן אָזְאַרְזָאָנָדָעַ. אָבעַר וּיְנָאָר

זוי האבען זיך גענומען קליעבן צוריך אין וועג אריין,
האבען זוי מיט שרעך דערוזהן, איז זעהר פיעל לאָגלאָן זענען צר
בראכען און או זוי זענען געלְיבען מיט זעהר ווענג וואָסער.

איו אויַף זוי אַנְגַּעַפָּלָעָן אַגְּרוּסֶר שׂרָעָך :

— סטּוֹטִישַׁ, זוי האבען דאָר נאָך צו געַהּ פֿוֹצְגִּינְג טַעַג אַבָּעָר
די הייסע זאמְדָעָן פָּוּן דָּעָר ווּסְטוּרָה מְדָבָר, הַיִּנְטָה וּזְוּיָה ווּלְלָעָן
זוי אַוְיסְקוּמָעָן אַהֲן ווּסְעָר ?!

האָט זיך דער עַלְטַסְטָעָר פָּוּן די סּוֹחָרִים אַנְגַּרְוּפָעָן :

— הערט מיך צו, מײַנע פֿרִינְדַּה, מיט דעם וואָסער, וואָס אַין
נאָך פֿאָרְכְּלִיבָעָן אַין די אַיְבָּרְגְּנַעְבְּלִיבָעָן לאָגְלָעָן קָאנְעָן מִיר נאָך
אָפְשָׁר בְּשָׁלוֹם אַנְקָוּמָעָן אַין דָּעָם לְאָנָּר אַפְּרִיקָע, אָוִיב קַיְנָעָר פָּוּן
אוֹנוֹ זָאָל נִיט נְצָעָן דָּאָס ווּסְעָר אַוְיָה צו זָוָשָׁעָן אַדְעָר קָאָכָעָן,
אוֹן יַעֲדָעָר פָּוּן אוֹנוֹ זָאָל נָאָר בְּאַקְוּמָעָן אַקְלִיְנָעָמָס אַוְיָה צָוָם
טְרִינְקָעָן יַעֲדָעָן טָאג.

זענען די דָּאַוְינְגָּר רִיְּד זַעהָר גַּעַפְּלָעָן גַּעַוְאָרָעָן די אלְעָ אַנְדָּר
דָּרְעָר סּוֹחָרִים, אַין זוי האבען גַּעַזְאָגָט :

דו האָסְטַּטָּרְבָּט, אַונְזָעָר הָאָר אַין אַונְזָעָר עַלְטַסְטָעָר. אַין
דָּאָס ווּסְעָר זָאָל טָאָקָע זִיְּן אַונְטָעָר דִּיְנָעָהָעָט אַין ווּרְעָר
וּוּטָם נְעָמָעָן ווּסְעָר אַהֲן דִּיְנָעָ באָפְּעָל זָאָל גַּעַמְוִיט ווּרְעָעָן.

זוי נאָר אַבָּעָר בְּעַרְעָל פֿרָאָגָעָר האָט דָּרְהָעָרְטָה אַזְוִינָעָ רִיְּד

איו ער גַּלְיָיך צְוָגְּנָטְרָאָטָעָן צָוָם עַלְטַסְטָעָן אַין אַזְוִי גַּעַזְאָגָט :

— גַּעַדְיָינְגָּר הָאָר, דִּיְנָעָה אַין אַודָּאי קָלוֹג אַין ווּאוּיל גַּעַזְאָגָט
פְּעָלָעָן, אַבָּעָר אַיך בֵּין אַיְדַּה, אַין אַ אַיד טָאָר נִיט דָּרְמָאָנָעָן
גַּאָטָם נְאָמָעָן, אַין טָאָר נִיט עַסְעָן קִיְּן מַאְלָצִיִּים, אַיְידָעָר ער ווּאָשָׁטָם
וּוּנְעָהָעָט. דָּרְיוּבָּר בעַט אַיך דִּיְה, מִיר אַרְוִוִּינְגָּבָעָן מִוְּתָאַיְוִי
מָאָס ווּסְעָר מַעַר כְּדֵי אַיך זָאָל קָאנְעָן ווּאָשָׁעָן מִינְעָהָעָט
פָּאָרְזָן נָאָט בעַטְעָן אַין פָּאָרְזָן עַסְעָן. אַין ווּפִיל דו ווּסְטָט פָּאָרְזָן
לְאָנְגָּעָן ווּלְאַיְך דִּיר פָּאָר דָּעָם צָאָלָעָן.

האט זיך דער האר צו אוים אングראופען, אויב דו גיטט מיר אוועק דיין נאנץ פארמעגען וועל איך דיר ארוייסגעבען אין אייבּ ריגע מאס וואסער יעדען טאג אויף צו וואשען דיינע הענט פאר דיין עסען און פאר דיין נאט בעטעהן.

טראכט ביי זיך בערעלַ פראגעַ:

— מיין נאנץ פארמעגען באשטעט פון א מייליאן דוקאטען, דאס איז אפִילּוּ א זעהר גרויס פארמעגען, אבער וואס איז דאס אנטלעגען דער מצוחה פון נטילט יידים! ווער פארמאנט דאס גאר איזויפִילּ געלט, איז ער נאָל דאס קאנען פֿאָרגֿנְיִיכּעַן מיט איז מצוחה? ...

און בערלען ווערט פון דעם מיטאמאל זעהר גוט איזיפּן הארד צען און ער פאקט אויף איננאָנְצָעַן זיין געלט און ער ברעננט דאס צום עלטטען און זאנט צו אוים מיט גרויס פרידּ:

— דאַ האָסְטוֹ אַינְנָאָנְצָעַן מיין פארמעגען, א מייליאן דוקאָד טען, איך ניב דאס דיר אוועק פאר דער איבּערינְגּר מאס וואסער, וואס דו פֿאָרְשְׁפְּרָעְבָּסְטּ מיר צו געבען יעדען טאג אויף צו וואשען מיינע הענט.

האָבעּן זיך די אלע אנדערע סוחרים אודאי זעהר שטארק פֿאָרוֹאָונְדָעָרט איבּער דער דזונְגּר זאָך, וואָרים, בְּאָטְשֵׁ זַיִן זענען אלע געווּן פון אַנְדָעָרְגּוּבָעָן, האָבעּן זיי אָבעּר פֿאָרטּ פֿאָרְדּ שְׁתָאָנְעָן, אָז ווּן אַיְינְעָרְגּ מיטּ פֿרִידּ אוועק זיין נאָנְצָעַן פֿאָרְדּ מעונְעָן כְּדִי נְאַכְזּוּמָן זיין געבאָטּ, מוֹעֵד אָודָאי זיין זעהר אָז ערלְיבּער אָזֶן נְאַטְסְפֿאָרְכְּטְיִגּרְעָר מענְשָׁן; פֿוֹנְדָעָסְטוּגָעָן האָבעּן זיי אָבעּר פֿאָרטּ גַּעֲהָאָט גְּרוּסְפֿאָרְדְּרָאָסְ פֿאָר דעם וואסער. אָז זיי האָבעּן זיך אַנְגּוּפּעָן:

— מיר האָבעּן דאָך אָבעּר פֿאָרטּ ווּנְגּ וואָסְעָר!

האט זיך דער עַלְטְּסְטְּעָר צו זיי אַנְגּוּפּעָן אָז גַּזְאָנְטּ: גְּלוּבְּטּ מִיר, קִינְדָעָר מִינְעָן, אָז מִיר אַלְיוֹן מָוט אָוִיךּ באָגּ

פארן' וואסער. איך האב זיך אבער נאָר אוֹזַי אַרוּסַנְעָרֶדֶת כִּי
אַם צוֹ פְּרִוּוּן. אַיצְצָמָבָּעָר קָאָן אַיךְ שָׁוֹן וּוְאָרָט נֵיט בַּיּוֹד
טָעַן, וּוְאָרִים כְּמַיִּין וּוְאָרָט אַיּוֹ דָּאָק דָּאָם וּוְאָרָט פָּוּן אַיְלָר עַלְטַסְטָעָן.
עַס אַיּוֹ זַיִּין נְלִיק. עַר וְאַל יַעֲדָעָן טָאָג קְרִיגַעַן אָן אַיבְּעָרְגָּעָן מָאָס
וְוָאָסָעָר אַיּוֹת צוֹ וּוְאָשָׁעָן זַיִּינָעַן וּוְעַנְטָם, וּוְאָס אַיּוֹ פְּאַרְגְּעַשְׂרִיבָּעָן
פָּוּן זַיִּין גְּלוּיְבָּעָן, אָנוֹן זַיִּין פָּאַרְמָעָגָן וְאַל דָּעַרְפָּאָר פָּאַנְדָּעָר
גַּעַטְיִילָּט וּוְעַרְעָעָן צְוִישָׁעָן אַיְיךְ. יַעֲדָעָר פָּוּן אַיךְ וְאַל קְרִיגַעַן אָ
גְּלִיבָּעָן חַלְק.

אָנוֹן דָּעָר עַלְטַסְטָעָר הָאָט גְּלִיכָּךְ פָּאַנְדָּעָר גַּעַטְיִילָּט דָּעָם מַיִּיד
לִיאָן דָּוקָאָטָעָן צְוִישָׁעָן דָּעָר מַחְנָה כִּי צוֹ שְׁטִילָעָן זַיִּעלְכָּם.

בָּעָרְעָל אַבָּעָר הָאָט וּוְעַגָּעָן זַיִּין גַּעַלְטָגָןִיט גַּעַטְרָאָכָּט, אָנוֹן
הָאָט זַיִּיד דָּעָם גַּאנְצָעָן אַיבְּעָרְגָּעָן וּוְעַגָּפָן דָּעָר שְׁרָעְלִיךְ גַּרְוִיסְעָר
מְדֻבָּר גַּעַפְּהַלְטָט גּוֹט אָנוֹן פְּרָעָהָלִיךְ. אָנוֹן יַעֲדָעָס מָאָל, וּוְאָס עַר
פְּלָעָגָט וּוְאָשָׁעָן זַיִּינָעַן הָעָנָט מִיט דָּעָר מָאָס וְוָאָסָעָר פְּלָעָגָט זַיִּין
פְּגִים אַוְיְפְּשִׁיְגָעָן פָּוּן פְּרִיּוֹן, וּוּאָ לִיכְתִּין פִּיעָר.

אָנוֹן דִּי אַנְדָּעָר סָוחָרִים פְּלָעָגָעָן דָּעָרְבִּיְיָ קְוֹעָן אַיּוֹ זַיִּין לִיכְבָּשָׁ.

טִיגְּ אַוְיְפְּגַעְשִׁיְנְטָעָן פְּנִים אָנוֹן פְּלָעָגָעָן שְׁטוּנָעָן.

אָנוֹן אַיְינְמָאָל הָאָבָעָן זַיִּיךְ דִּי סָוחָרִים צֹ אַיּוֹ אַנְגָּרְוָפָעָן אָנוֹן
אוֹזַי גְּעוֹזָאנְטָן :

— מִיר זַעַהַעַן דָּאָק אַיּוֹן, אָז דָו בִּזְוָת אַגְּרוּסָעָר אָנוֹן גַּאנְטָסָר
פָּאַרְכְּטִינְגָּרָר מְעַנְשָׁן, אַיּוֹ דָאָק נִיט רַעַכְתָּ פָּוּן אָנוֹן, מִיר זַאָלָעָן פָּוּן
דִּיר דָעַרְפָּאָר אַוְוַעֲקָנְעָמָעָן דִּיןָן פָּאַרְמָעָגָעָן. נָעַם דִּיר דָעַרְפָּאָר
צְוִידָק דִּיןָן גַּעַלְטָמִיט וּוְעַלְכָּעָן דָו הָאָסָט זַיִּיךְ גַּעַלְקָאָזָט אַיּוֹנָעָן
וּוְיִיטָעָן לְעַנְדָעָר נָאָךְ סְחוּרָה. הָאַנְדָעָל מִיט דָעָם אָנוֹן זַאָל דִּיר דִּיןָן
גַּאֲטָה הָעַלְפָעָן. אָנוֹן וְוָאָסָעָר צֹ וּוְאָשָׁעָן דִּינָעָן הָעָנָט נָאָךְ דִּיןָן
גְּבָאָט, וּוְעַלְעָן מִיר דִּיר סִיִּי וּוּי גְּבָעָן.

בָּעָרְעָל אַבָּעָר הָאָט גַּעַנְטָפָעָר :

גַּיּוֹן, מִינְגָּעָן פְּרִוְינְדָּה, איך בֵּין אַיר אָסָוחָר, אָנוֹן דִּי

וואס איך האב בי איך איגנעהאנדעלט פאר מײַנע דוקאטען אוּז
אוּז סחרה, אוּז איך האב אוּז איר קיין חרטה ניט, אוּז איך
וועל בי איך דערפֿאָר דאס געלט צוֹריַק ניט געמען.

זאגען זוי אים :

— אבער וואס וועסטו פֿאָרט טַאַן אַחֲן גַּעַלְתָּ אֵין אוּז ווּוִיטען
אוּן פֿראָמְדָּען לְאַנְדָּ ?

זאגט צו זוי בערעל פֿראָגָעָר :

— זאָרגט זיך ניט, מײַנע פֿרִינְדָּה. מִידְהָאָבָּעָן אַ גְּרוּסְעָן
גָּאטָ אַוִּיפְּ דָּעַר ווּעַלְתָּ. אוּז אַוִּיב עַר ווּטָם ווּלְעָן, ווּטָם נָאָךְ בערעל
פֿראָגָעָר צוֹריַק רִיְּךְ ווּערעָן. אוּז אָפְּשָׁר ווּלְ דָּאָס טָאָקָעָ נָאָט, אוּז
בערעל פֿראָגָעָר זָאָל שְׂוִין מַעְרְקִינְמָאָל רִיְּךְ נִיט זַיְּן, דָּאָרָה אַיךְ דָּאָךְ
אָודָאי זַיְּן צָוְפִּידָעָן, וואָס עַר הָאָט דָּאָס גַּעַמְאָכָט אַוִּיפְּ אֵין אָוֶן.
וּאָרָים עַר הָאָט דָּאָךְ גַּעַקְאָנְטָמָאָכָעָן, אוּז אַיךְ זָאָל אַיךְ נִיט טְרָעָ
פָּעָן, אוּז דִּי גַּוְלְנִים זָאָלָעָן מִיךְ אַלְיוֹן אַיבְּרָפָאָלְעָן, אוּז זָאָלָעָן
בִּי מִיר צָוְנָעָמָעָן דָּאָס גַּעַלְתָּ, אוּז זָאָלָעָן מִיךְ נָאָךְ דָּעַר/הָרָגְעָן
אַוִּיפְּ, צָוָם סּוֹף הָאָט עַר נָאָר גַּעַמְאָכָט אָזָוִי, אוּז פָּאָר מִין גַּעַלְתָּ
הָאָב אַיךְ אִיגְּנָעָהאנְדָּעָלְטָ אֵין שְׁהָנָעָן מִצְּוָה.

איַז זַיְּ אַלְעָמָעָן זַעַהָר גַּעַפְּלָעָן גַּעַוְאָרָעָן זַיְּנָעָן רִיְּדָ אֵין זַיְּ
הָאָבָּעָן צַוְּ אַים אַוִּיסְנָעָרְפָּעָן :

— בערעל פֿראָגָעָר, דו בִּזְמַת אֵין דָּעַר אָמָת אַ זַּעַהָר נְרוּסְמָעָר אֵין
גַּאֲטָסְפָּאָרְכְּטִינְגָּר מַעְנְשָׁ, אוּז דו בִּזְמַת דָּעַרְפָּאָר אַוִּיסְדָּעָרְוּעוּהָלָט
גַּעַוְאָרָעָן פָּאָר זַעַהָר גְּרוּסָעָן זַעַכָּעָן !
אוּז וּזְיַי הָאָבָּעָן דָּאָס אַפְּנָעָזָאָנָט אָזָוִי זַעַנָּעָן זַיְּ נִיט
גַּעַוְאָרָעָן ...

אוּז וּזְיַי בערעל פֿראָגָעָר הָאָט זַיךְ נַאֲכָרָעָט אַוְמְגָעָקָוָט הָאָט
עַר דָּעַרְזָהָעָן לְעַבְעָן זַיךְ אַלְטָעָן מִאן מִיטָּא זַעַהָר לִיכְטִינְגָּן פְּנִים
אוּז דָּעַר לִיכְטִינְגָּר אַלְטָעָר הָאָט אֵין אַיְּן האָנָט גַּעַהָאַלְטָעָן אַ פּוֹלְעָן

קרוג און איין דער אנדרער אין אונגעפילט פלאשען. און ער האט אים פריהער דער לאנט דעם קרג און געאנט:

נא, דא האסטו דיר דיין געלט און איבנטעל מיט אוז שלאפע נומראנק. אויב דו מישט דאס שאָפָגָעַטָּרָאָנָק אויס מיט וויאן און וואסער וועלען די, זואס טוינקען דאס נאכדעם זיך נאר קאנען האלטען אויה די פיס בייז דער האן וועט קרעעהן, און אויפיכאפען וועלען זיך קאנען ערישט דעםאלט וווען דו וועסט דאס אויף זיך גוזר זיין.

נאכדעם האט אים דער גרייז אויך איבערונגגעבען דאס פלאע שעל און געאנט:

דא איין דעם פלאשען אויז פראאן אוז שווארצע זאפט, אויב נאר א טראפען פון דעם זאפט וועט פאלען אויך דעם רוקען פון א ביזער היה, וועט זיך פון דעם אנטזינדרען א בראנד אין אירע בײַינער, און זיך וועט נעמען ברענען בייז זיך וועט פארלענדט ווערען. און זיך נאר בערעל פראגער האט צונגענומען דעם קרג פון זיינע הענט אויז האט דער ליכטיגער גרייז בלוייז נאר איז פינקעל געטאן און אויז ניט געווארען.

ה

אייז בערעל פראגעל נאכדעם געלביבען איינער אליין אייז
מייטען פון דער גרויסער מדבר. ער האט זיך גענומען אומילקען
און האט אין אלע זייטען געווען בלויין נאכט און זאמדר און שטערען
אָהָן אַ שִׁיר.

שטעהט זיך אָזְוֵי בערעל אָן טראקט:

— ווֹאָס טוֹט מַעַן אִיצְט?

נאָר אָט דערזעהט ער מיטאמָל אַ גרויסען וואָלֶד ערנִיז
דאָרט ווֹיַט אַרוֹיף, פֿונְקְט אַין יַעֲנֵעַ זַיְתַּן וְאַהֲיָה דַעַר לִיבְטִינְגֶּר
זַיְתַּן הַאֲט אַוּלְקָנְפִינְקָלְט. נַעֲמַת בערעל פראגער רעדען צוֹ
זַיְתַּן אַין זַיְן הָאָרְצָן:

מִילָּא, דָאָס ווֹאָס עַם אַין מִיט מִיר דָאַ פֿאָרְגָּעָקְוּמָעַן הַאֲט דָאַךְ
מִן הַסְּתָמָמָה מִיט מִיר גַּעֲדָרְפְּט פֿאָרְקְוּמָעַן. אַוְן אִיצְט אַין מִיר
זַיְוִוְתַּן אַוְים באַשְׁעָרָט צוֹ גַּעַהַן אַין דֻּעַם וואָלֶד אַרְיַין, ווֹאָרִים אַין
נִיט קְוּמָט דָאַךְ מִיר אַוְים צוֹ גַּעַהַן צְרוּיק אַין דַעַר מִדְבָּר, ווֹאָס אַין
זַיְוִיסְטַן אַין פּוֹסְטַן. אַוְן אַ וואָלֶד אַין דָאַךְ פֿאָרְטַן אַ וואָלֶד. מַעַן קָאָן
דאָרט אָפְשָׂר גַּעֲפִינְעַן ווֹאָס עֲרָקוֹאַלְעַן אַוְן אָפְשָׂר אַוְיךְ פֿרְוֹכְטְּבּוֹי
מַעַר, ווּלְאַיךְ מִיר דָאָרט דַעְרוֹוַיְלַן קָאַנְעַן דָאָס לְעַבְעַן דַעְרָה אַלְטַעַן
בֵּין אַיךְ ווּלְאַיךְ אָזְוֵי מִיטַּן וואָלֶד צוֹ אַ מַעְנְשְׁלִיכְעַן יִשְׁוֹב קְוּמָעַן,
און ער לְאַזְטַן זַיְתַּן אָזְוֵי מִיטַּן גַּעַשְׁמָטָרְקְמָעַן הָאַרְיַין אַין דֻעַם
שְׁרַעְקְלִיכְעַן וואָלֶד אַרְיַין. אַוְן אָזְוֵי אַין ער זַיְתַּן אָפְגָּעָנָאָגָעַן דֻעַם
נָאַנְצָעַן מָאָן אַין דֻעַם גַּרוֹיסְעַן טִיפְעַן וואָלֶד מִיטַּן פֿרְעָהְלִיךְ גַּעַמִּים,

כאמש קיינ עסען און קיינ טרינקען האט ער אין ערנען גיט געפונען.

און ווען עם איז געוווארען פארנאכט האט ער פאר זיך מיט אמאָל דערזעהן אַ זעהָר גוּאַנְדְּרֶבָּאָרָעָן בויִם, דער בוּים איז געַ ווען צוֹוִיאָנוּבָּעָצָג אַיְילָעָן די גְּרָעָב, אָן זְיַינָּע צוֹוִינָעָן — צוֹ צוֹוָעָלָה אַיְילָעָן, אָן אַזְוֵי אַזְוֵי זְיַינָּע וְאַרְצָלָעָן, וְאַסְמָחָעָן זְיַירָן אַזְשָׁ אַרְוִיסָּנְהָיָבָעָן פָּוּן דָּרָר אַזְוֵי אַסְמָחָעָן אַזְשָׁ אַיְילָעָן. אָן לְעָבָעָן אַיְינָעָם פָּוּן די גְּרוּיסָע וְאַרְצָלָעָן דָּרְעוּתָה בְּעָרָעָל אַ זעהָר גְּרוּיסָע שְׁטִיְין, דָּרָר שְׁטִיְין אַזְוֵי זעהָר דִּיק, אָן אַזְוֵי צָעָן אַיְילָעָן די הַוִּיךְ אָן צָעָן אַיְילָעָן די בְּרוּיטָם, פְּאַרְוּוָנוֹנְדָּרָטָם זְיךָ בְּעָרָעָל זעהָר אַזְוֵי דָּעָט בּוּים אָן אַזְוֵי דָּעָט שְׁטִיְין, אָן ער מאָכָט בְּיִי זְיךָ אַפְּ, אָן דָּא מָז עֲפָעָם זְיַוָּן. עֲפָעָם זְעהָט עַמְּנִית אַזְוֵי צָוּ זְיַוָּן נְלָאָט אַזְוֵי אַ בּוּים אָן נְלָאָט אַזְוֵי אַ שְׁטִיְין.

און בְּעָרָעָל אַזְוֵי זְיךָ מְשִׁיב אָן קְרִיכְטָם אַזְוֵי אַזְוֵיָּג וְאַסְמָחָעָן אַיְבָּרָן' שְׁטִיְין, זְעַצְמָן זְיךָ דְּאָרָט אַזְוֵיָּק אַזְוֵיָּק אָן קוּקָט אָן וְוָרטָם. אָן וְוִי נְאָר עַמְּנִית אַזְוֵי גְּרוּוֹאָרָעָן נְאָכָט אָן פִּינְסְטָעָר אַזְוֵי דָּעָט וְאָלָד, האָט בְּעָרָעָל מִיטְאָמָּל דָּרְעוּתָה דָּאָס אַנְקָומָעָן פָּוּן רְיִיטָעָר אַזְוֵי פָּעָרָד אָן דָּאָס קְלָאָפָעָן פָּוּן שְׁוּעָרָדָעָן. אָן אַזְוֵי עַטְלִיכְעָן מִונְטוֹט אַרְוֹם דָּרְעוּתָה ער וְוִי פָּוּן צְוּוִישָׁעָן די גְּדִירְכָּטָע בְּוּמְעָרָקָעָן אַרְוֹיסָמָּה אַגְּרוּסָמָּה בְּאַנְדָּרָעָן רְיִיבָּהָר, אַלְעָבָאָשְׁילָדָט אָן באַפְּאַנְצָעָרט אָן אַלְעָזְעָנָעָן גְּרוּסָמָּה אַזְוֵי שְׁטָאָרָק וְוִי רְיוֹזָעָן. אָן אַט האָט אַיְנָעָר פָּוּן זְיַי אַנְגָּעָצָונְדָעָן אַגְּרוּסָעָן לְאַמְּטָעָרָעָן אָן דָּרָר לְאַמְּטָעָרָעָן האָט פָּוּן זְיךָ אַרְוִיסָּגָעָנְגָעָבָעָן אַזְאָה שְׁיַין, אָן עַמְּנִית אַזְוֵי אַרְוֹם זְיַי שְׁטָאָרָק לְיכְטִיכְגָּעָנְגָעָנְגָעָבָעָן, אָן בְּיִי דָּעָט שְׁיַין האָט בְּעָרָעָל פְּרָאָגָעָר מִיט שְׁלָעָק דָּרְעוּתָה, אָן די אַלְעָבָאָשְׁילָדָט זְיַי גְּרוּסָמָּה וְוִי מִיאָן! ... אָן באָלָד אַזְוֵי פָּאָר זְיַי אַרְוִיסָּגָעָנְגָעָבָעָן אַיְינָעָה, וְאַסְמָחָעָן זְיַי גְּרוּסָמָּה תְּאָן אַזְוֵי נְאָלְדָעָן קְלִיְודָעָר אָן מִיט אַזְוֵי נְאָלְדָעָרָעָר קְרָיוֹן אַזְוֵי זְיַוָּן קָאָפְּ. די קְרָיוֹן אַזְוֵי גְּרוּסָמָּה בְּאַזְעָצָמָה מִיט אַזְוֵי גְּרוּסָמָּה שְׁטִינָנָעָר.

וואס האבען געפינקעלט איזן דער נאכט, ווי שטערען. האט בערעל פראגער גלייך פארשטאנען, או דאס איז געוויס זיעדר קעניג און איז זיך איז זיך געלגען מיט אן איינגעאלטונגס אטטעס צוישען די געדיבטע ציווינגען פון דעם נרויסען בויים און האט געזעהן ווי דער דזיאיגער קעניג זיעדר אריז צונגעפאָרען צו דעם נרויסען שטיין, וואס איז געלגען לַעבען וואָרטצעל, און האט אַנגעראָפָּען דעם שטיין ביים נאמען און געאָנט צו אים „מְאַפְּ זִיךְ אֹוֶה!“

האט זיך דער שטיין גלייך אויפֿגעמאָכט, ווי אַגרויסער טויער, און דער גרויער קעניג איז אַוִוֵּת זיין פֿער דער ערשותער אַריינגעפֿאָר רען אין דער גרויסער עפֿענונג, און די אַיבערוינע גרויע רַוִּיטָּר זענען פֿאָרוּווּיַּוּ נַאֲכַנְעַפְּאָרָעַן נַאֲךְ אִים, בַּיּוֹ זַיְוִינָעַן אַלְעַ אַריינָעַ פֿאָרָעַן אַינְעָוּוּיְנִינְגִּי.

און בערעל פֿראָגעַר האט זיך דערוויל גוט איינגעעהרט דעם נאמען פון דעם שטיין איז זיך ער זאל אים ניט פֿאַרגעסען. און ער האט זיך נאַבענְקָוְט און האט זיך אַיבערענְצָהָלְט, כְּדִי מאָמָעַר מאָכְט זיך עפֿעס זאל ער, בערעל פֿראָגעַר, וויסען וואָס ווער און וועמען. און ער האט געזעהן, או זיך זענען געווּן טוּר זענען מאָן שטארק, און איז זיעדר אלעמענס פֿנְיָמִיר זענען געווּן גרוּי. נַאֲךְ אַיְוָנָר איז צוישען זיך געווען אַוְוִיסָר, אַוְנָגָר אָזְן אַלְיכְּטִינְגְּעָר... אָזְן ווי נַאֲךְ די לְעַצְטָעַ פֿאָרָעַן זַיְוִינָעַר אַזְיִי.

האט זיך דער שטיין גלייך צוֹרִיק צונגעמאָכט.

טְרָאָכְט בַּיּוֹ זַיְוִינָעַר :

— אָזְנַאֲטַנְטַמְּט אַירְדָּעַן אָזְנַאֲטַנְטַמְּט אַירְוָאוֹרָפְּט אִים אָזְן אָזְן ווּלְדָעַן ווּלְדָר, אָזְן בְּרִינְגְּט אִים צַוְּאָזָה בּוּם, אָזְן ווּוִוָּזָט אִים אָזְן זַוְּנְעַן זַאֲכָעַן, אַיז דָּאָךְ מִן הַסְּתָמָמָה נִיט אָזְמוּסְטַמְּט.

אָזְן ער מאָכְט בַּיּוֹ זַיְוִינָעַר אַפְּ אַיבְּרָעַנְכְּטִינְגְּן אַוְוָאָדָם דעם בּוּם אָזְן זַעַחַן, וואָס ווּט דָאַ מַאֲרְגָּעַן זַיְוִינָעַן, וואָרִים ווער ווּוִסְטַמְּבָּר וואָס פֿאָר אַשְׁלִיחָהָת ער אַיז אַהֲרָן גַּעֲבָרָאָכְט גַּעֲוָאָרָעַן.

ה

און אויף מארגען אין דער פריה, אויז ווי נאר דער מארגען האט גענומען וועקען די בוימער, ווי נאר דער ערשותער שיין האט זיך גענומען ליינען אויף די בלטער פון די צויניגען, אויזי האט בערעל געפענט זיין אונגען און דערזעהן, או זער שטיאן האט זיך ווידער געפענט און דער קעניג פארט פון דארט אראום און נאך אים פארען פארוויז די אלע איבערינגע. האט זיין בערעל וויז דער גצעעהלט און האט געוזהן, או אינער פון זיין בעהלט און או דער אינער אויז דער יונגער, דער זויסער...

דער שטיאן האט זיך צוריך פארמאכט און די גרויע ריויטער האבען זיך אויף זויערע שנעלע פער אועקנעלאות און דעם טיפען וואילד. אויז זיך בערעל פראנער געלביבען אינער אליאן אויפֿן בויים.

ליגט ער זיך אויז און טראכט:

— דער וואס לשבט איביג האט דאך מיך געווים אהערצנו ניט געבראכט צוליב דעם, או איך זאל זיך אועקליגען אויפֿן בויים און ליינען. און וואס איז גלאט דער תבלית פון ליינען? וואס בין איך דאם א שטיאן, א שטיק זאלץ חיליה! און דערצزو וועל איך דארט אפשר געפינען אביסעל וואסער, וועל איך זיך וואשען, וועל איך נאכדעם קאנען דאוונען און עסען און בענשען.

און בערעל קרייכט אראפֿ פון דעם בויים און געהט צו צום שטיאן און רופט אים און ביים נאמען און זאנט צו אים:

— מאך דיך אויף!

האט זיך דער שטיאן גלייך אויפגעפענט, און בערעל האט פאר זיך דערזעהן א גרויסע און ליכטיגע הייל.

מאכט בערעל עטליך טרייט אין דער הייל ארײַן אָז שטעטלט זיך אָפּ אָז קוקט זיך אָז אָז אַלְעַ זוֹיטען אָז דערזעהט פֿאָר זיך אַ גרויסען טִיך אָז שעהנע פֿאלאָצעַן בֵּין די ברעגען, מיט גערטַן נער, מיט בְּלוּמָעַן, מיט פרוכטבּוּימָעַר אָז מיט אלערליי שמעקען דינע געוויקסען, וואָס זוֹיעֶר רִיחַ אַיז אַזעהר גְּרוּיסֶעָר תעונג.

פריהעהר פון אלְעַ אַיז בערעל פֿראָגער צונגענָגען צום טִיך אָז זיך גְּעוּוואָשָׁעַן, וואָרים ווֹי קָאנַ אַיד זָאנָגעַן אַ אַידישׂ וואָרט אַיידער ער האָט זיך גְּעוּוואָשָׁעַן, אָז אָז זיך אַזְוַי פֿאָרַד שמעקט אִים דער אָטָעַס פון דעם פֿרִישָׁען וואָסָעַר, דָּאס וואָסָעַר הוֹפְּט ממש מעַן זָאל זיך אָז דעם טּוּבָּל זָיַן.

נעמת בערעל טראָכְטָעַן :

— אַיְצַט קָאנַ דָּאָךְ זָיַן אַיז פֿינְקָטַן די מִינְגָּות ווּעַן דער פֿרָאַר גַּעַר רב טּוּבָּלָט זיך אָז דעם פֿראָגער טִיך אָז דִי וואָסָעַרְעַן פון דעם טִיך שִׁינְגָּעַן זיך דָּרְכְּדָעַם דָּארְטַ אַזְוַי פֿאָנָאָנדָרַעַ, זָוי זָוי וואָלטָעַן גְּעוּווּן פֿאָרְשְׁפּוּלִיט מִיט פֿינְקָלָעְנְדִּיעָ שְׁטָעַרְעַן.

אָז בערעל דערפּוּהָלַט אָז זיך אַזעהר שְׁטָאָרַק בִּינְקָעַן נָאָך דער שְׁטָאָטַ פֿראָג אָז נָאָך דעם גְּרוּיסָעַן אָז לִיכְטִינְגָּן פֿראָגער צְדִיקַן, דעם בעַל מּוֹפְּתַה, אָז ער מאָכְטַ בֵּין זיך אָפּ : — אָטַ ער ווּעַט זיך אַוִּיסְטָאָן אָז ווּעַט אָרְיַין אָז זיך אָפּ'טוּבָּלָעַן אָז דעם דָּאָזְוַיְגָּעַן וואָסָעַל — אַלְעַ טִיבְּעַן לְזִיפְּעַן דָּאָךְ אָז יִם אָרְיַין, ווּעַט זיך אַפְּשָׁר דָּאס וואָסָעַר פון דעם טִיך פֿינְקָטַן עֲרַגְעַץ אַנְטְּרָעַפְּעַן מִיט די וואָז טְעַרְעַן פון דעם פֿראָגער טִיך.

אַבְּכָעַר ווֹי נָאָר בערעל פֿראָגער ווֹיל זיך שְׁוִין נָעַמְעַן צְוָרִיְּטָעַן צו דער טְבִּילַה, שְׁלָאָגַט זיך אָז דעם וואָסָעַר מִיטְאָמָּל אָפּ די אָפּ שְׁפִּיגְלָאָגַג פון דער זָוַן.

פארוּאוּנדָרָט זיך בערעל :

— ווֹי קָומְטַ אָז אַהיַל אַ זָוַן ?
אָז ער כָּאָפּט זיך, אָז די זָוַן אַיז נָאָר פון דִימְעַנְטָעַן אַזְוַיְגָּעַן.

— דאס איז מן הסתם אליע געמאכט מיט בשוו, טראכט ער,
און ער בליבט פאר א רגע שטעהן א דערשראקענער, און לאזט
ויד נאכדעם גלייך צום ארויסנגן פון הייל.
דעראהרט בערעל אבער באלאד א זעהר שווערען זיפז פון א
מענשען און בליבט שטעהן :

— א מענש זיפצט, און אוזו שווער ! ווער קאן דאס זיין ?
באלד אבער כאפט ער זיך, איז דאס איז מן הסתם ער וווײַז
סער מענש, וואס די גרווע רוצחים האבען אהערזו נעצטען
געבראקט.

— איז זויבאלד איזו — טראכט בערעל — הייסט דאך דאס, איז
א מענש איז דא געפאנגען. און ווער וווײַז, וואס עס קאן דא מיט
איס געשעהן. און אפשר האבען מיך דאס טאקע מײַונע טרייט אהער-
זו געבראקט, כדי איך זאל אים דאמעווין פון זווערעה הענט ?
אונ בערעל לאזט זיך נאכ'ן קול, און ער קומט צו צו א פאלאייז
עבענט ער אוית די טור און געט זיך געהן איבער די חדרים בייז ער
קומט ארײַן אין א חדר און דערזעהט פאר זיך דעם שעננען
ווײַיסען מענשען געשלאָסען אין קייטען.

פרענט בי אים בערעל :

— ווער בייזטו און ווי קומסטו אהער ?

— דערשרוקט זיך יונגער און הויבט אן :

— וואס מאקסטו זיך בּוֹמֶרֶשְׁטַט דו וויסט ניט ווער איך
ביין און וואס איך טו דא ?! דו בייזט דאך מיך געקומען הרג'ען,
טא הרג'ע און פטור.

קוקט אים בערעל אודאי אן מיט א שמיינעל, און זאנט :
— מעטעט ! מײַן שעננען יונגעבדאן, דו בייזט דאך
שיין אודאי זיין זעהר שטארק אַנְגַּעַשְׂרָאַקָּעַן, איז, בערעל פראָ-
גער, זאל דיר אַוִּיסְקָעָן ווי אַ גוֹלֵן, ווי אַ רַוְּצָחַ פָּוּן ווּאַלְדַּה. שרעך
זיך ניט מײַן פֿרִינְגֶּה, איך טראג מיט זיך בְּלוֹזַן אַ קְרָוֶגֶן מיט וואסער

אויף צו וואשען זיך אידער איך נעם זיך גאט בעטען, אויף צו וואשען זיך אידער איך נעם עסען, אויף צו וואשען זיך אידער איך נעם נאכ'ן עסען גאט לויבען, וארים איך בין איד, אונ דארף זיך האלטען ריין פון גאטס וועגן.

— איד ? — רופט זיך יונגען אונ — אויב איז זאלסטע וויסען, אויך בין דער בן מלך פון דעם לאנד פון ריאנקייט און די אידען זענען בי אונז זעהר גראיסע מיווחסיטם, אבער מיר וועט שווין מער קיינמאָל ניט באשערת זייז זיך אומצוקערען איז מײַן לאיב לאנֶה, איז דעם לאנד פון ריאנקייט, וארים די גרווע רוייבער וועלען מיר נאך הײַנט אָווענט אָוישנידערען מײַן האָרֶץ.

— עה, נארישקיטען — זאנט בערעל. — וואָס הײַסט זי וועגן דיר אָוישנידערן דין האָרֶץ ? איז וואָ איז גאט ? ! און בערעל איז דא מיטמאָל ארײַן איז איז גרויסען בעס אויף די רוצחים, וואָס האָבען חشك אָוישנידערן ביַי אָמענשען דאם האָרֶץ, איז ער האָט זיך גאָר פֿאָרגעסען, איז ער איז ניט מער ווי אָ דארער איד, אָ סוחר. ער האָט אָוּקענטשטעלט דעם קְרֹונְה אָזט זיך מײַט זיינע הענט אָוּרָפְּגָּעָטָן צו די קִיטְעָן, איז וועלכְּעָן דער שענער בן מלך איז געווין אָיְינְגְּשָׁמְדָת. — איז דער בעס האָט בערעל פֿרָאָנָעָן נְעַמָּכְּתָּשָׂטָרָק ווי אָ רֵיַּז איז די קִיטְעָן זענען זיך צַעְפָּאָלָעָן אָוּנְטָעָר זיינע הענט איז דער בן מלך איז פֿאָר אָים גַּעֲלִיבָּעָן שְׁטָעָהָן אָ בָּפְּרִוְּיָעָר.

דעמאָלָט האָט ערישט בערעל פֿרָאָנָעָן דערזעהָן דעם בן מלך איז זיינְגָּנָעָן זאנצער שענקייט איז האָט זיך ערישט אויף דער אָמָּהָן פֿאָרוּאָוּנְדָּעָט, ואָרים איז שענעם יונגען מענשען האָט ער נאָך איז זיינְגָּנָעָן לְעַבְּנָסְטָאָג נִיט גַּעֲזָהָן.

נעט בערעל איז לייגט זיך נאָכְדָּעָם אָרַיְן די האָט איז באָרד, קוּקְט אָוִיפְּגָּעָן שענעם בן מלך איז טראָכְט פֿאָר זיך איז טראָכְט איז רופט זיך צו אִים נאָכְדָּעָם איז אָזְוִי :

— הער מיך אויס, מיין פרידן, מיר דארפערן דא קיין צייט ניט פארלייען, איך זעה איצט באשינעפערלעך אונ גאט האט מיך אהער געבראכט בדי איך זאל דיך אויסלוייזן פון זיינט הענטן. איזו דערפער מײַן עזה איזו — דו נעם א שטיך פאפר און שריב אויַפֿ אִם גֵּילְיך אַויַּפֿ אָוֹוּ:

אַיר גְּרוּיעַן, מִיאָסֶע מַעֲרְדָּעַר זָאָט זִיךְ קִינְמָאָל נִיט קָאנָעַן בָּאַרְיִמְעָן, אָז אַיר האט דָעָר/הָרָגְעַט דָעַם שָׁעָהָנָעַם בָּן מֶלֶךְ פָּוּן דָעַם לְאַנְדּ פָּוּן רִיְּנִיקִיּוֹת. דָאַרְיְּבָעַר גַּעַה אִין אָזְן הָעָגָן מִיר אַויַּפֿ אַ שְׁוּעָרָעַן שְׁטִיְּוִין אַויַּפֿ'ן הָאַלְוּ אָוּן וּוְאָרָף זִיךְ מִיטְ גְּדוּסִים פְּרִיְּד אַרְיִין אָין דָעַם טִיפְעַן וּוְאָסְעָר. איך זָוֵל מִיךְ בָּעַסְעַר אַלְיִין דָעָר טְרִינְקָעַן אַיְדָעַר לְאַזְעַן אָז אַיְעָרַע רַוְּבָּעַרְישָׁע הָעָנָט זָאָלָעַן מִיךְ דָעָר/הָרָגְעַט.

הָאָט דָעַר בָּן מֶלֶךְ גָּלְלוּבָּט בָּעַרְלָעַן אָזְן הָאָט גַּעַטָּאָן וּוּ עָרָה אַים גַּעַהְיִיסְעָן.

אוֹן בָּעַרְלָעַל הָאָט נַאֲכָרָעַם גַּעַנוּמוּעַן אָזְן אַרְיְּנָגְנָעַוְאָרְפָּעַן דָעַם בָּן מֶלֶכְס קִיְּטָעַן אִין טִיךְ אַרְיִין, אוֹן דָעַם בָּן מֶלֶכְס חָותְ הָאָט עָר אַוּוּקָגְנָעַלְיוֹגָט לְעַבְעַן וּוְאָסְעָר, אוֹן דָאָס פָּאָפִיר הָאָט עָר אַיְבָּרָד גַּעַלְאָזָט אַויַּפֿ'ן טִישְׁ פָּאָרְן מֶלֶךְ פָּוּן דִּי רַוְּבָּעַר. אוֹן נַאֲכָרָעַם חָאָד בעַן זַי מִיטְגָּנָעַמוּעַן בָּרְוִיט אָוּן וּוְאָסְעָר אָזְן טִיעָרָע שְׁטִינְנָעַר אָזְן הָאָבָעַן מִיטְ זִיךְ מִיטְגָּנָעַמוּעַן בָּרְוִיט אָוּן וּוְאָסְעָר אָזְן זַי זָעַנְעַן אַרְוּסִים פָּוּן דָעַר חִיל אָזְן זָעַנְעַן אַוּוּקָה.

๕

או בערעל פראגען אוּן דער שענער בן מלך זענען שווין געווען ווית פון דער הייל האבען זוי אודאי געראנקט נאם, וואס ער האט זוי ארויסגעחאָלמען בין איזט, אוּן זוי האבען זיך געוואר שען אוּן געוועצט עטען.

בײַיט עסען רופט זיך בערעל אָן צום בן מלך :

— אָט איזטער ערשות דערצעהָל מיר מאקע אוּוֹן אַמְתָּן וווער דו ביזט אוּן ווי אָזֶוּ דו קומסט אַריינֿצּוּפָּלעָן אִין די חענט פון די דָאָזְוָנָעָג גְּרוּיעָג רְוִיבָּעָר.

רופט זיך דער בן מלך אָן :

— אַיך האב דאָך דיר גְּזָוָאנְט, אוּן אַיך בין דער בן מלך פון דעם לאָנד פון רֵיַּנְקִיּוּט.

— וואָסְוִישָׁע — זָאָגָט בערעל — עם אוּזָאָטָעָמִיט אַמְתָּן פֿאָרָאָן אוּזָאָלָאנְד, וואָסְוִישָׁע דאָם לאָנד פון רֵיַּנְקִיּוּט ?

— גְּעוּוִים. — רופט זיך אָן דער בן מלך.

— אָזֶוּ ! — רופט זיך בערעל אָן אַפָּאָרוּאָונְדָעָטָעָר — מָנוּ דָאָך דאָם מִן הַסְּתָמָם אָודָאי זַיְן אַ זְעהָר ווּאָונְדָעָלִיךְ לְאָנְדָה. עַפְעָם אַ קְלִיּוֹנְגִּיקִיּוּט, אַ לְאָנְדָה, וואָסְוִישָׁע דאָם לאָנד פון רֵיַּנְקִיּוּט ! אוּן דאָם גְּעַפְּנִימָט זיך כִּן הַסְּתָמָם עַרְגָּנָעָג דָא, נִיט ווִוִיט פון דער מְדֻבָּר. אָט די מְדֻבָּר אַיזְוָאָן דָא אַ פְּנִים פּוֹלְמִיט סְוּוֹת אַזְנִים מִיט ווּאָונְדָעָה. נָו, נָו, מִן הַסְּתָמָם אַיזְוָאָן דָאָך מִיר אָזֶוּ באַשְׁעָרָט, אוּן נִיט ווִוִיט דָעַן קָוָם אַיך צַוְּדוּגָעָג אַלְעָג זָאָכָעָן. נָו, נָו מַוְּלָא, אוּן גָּאָט ווּוְל

אווי, טא זאל זיין אווי, וואס קאן זיך א מענש העלפערן. נאר אדרבתה, דערצעהָל מיר מאקע פארט, ווי אווי דו ביזט ארינגען פאלען אין זיערט העטן.

דערצעהָלט אים דער שענער בן מלך, איז זיינער לאנד, דאס לאנד פון ריאנקייט, געפינט זיך מאקע לעבען דער מדבר, ניט וווײיט פון אט דעם גרויסען שווארצען ואלד. האט זיך איינמאַל געמאַכט, או פון דעם ואלד האט זיך מיטאמאַל גענומען הערען א זעהר מיאום קול פון עפעם א היה. און אווי ווי דאס לאנד פון ריאנקייט קאן אפיילו קוין מיאום קול ניט פארטראָגען האט דעריבער זיין פאטער, דער מלך אַרויַַסְּגַּשְׁקִַּט אַרויַַסְּגַּשְׁקִַּט מְחַנֵּה נְבוּרִים, זוי זאלען זיך אַוּעַקְּלָזְּעָן אַיבָּעֶר דָּעַם וואלד זוכען די שְׂרָעְקְּלִיבָּחָה היה, וואס שיקט אַירָּעָמִיאָסְּעָן קְּלֹות אַין אַונְזָעֶר לאנד אַרְיוֹן פְּנוּקָט ווי זי וואלט זיך מיט אונְגָּזָעָן. זענען די גְּבוּרִים אַוּוּק אָזְּנָעָן צְׂרוּךְ נְיט גְּעַפְּמָעָן, האט זיך דאס לאנד אַרְדָּי דְּרָשְׂרָאַלְעָן, ווּאַרְיָם די נְבוּרִים, וואס מַעַן האט אַרויַַסְּגַּשְׁקִַּט זענען גְּעוּנָן פון די שְׂטָרְקְּסְּטָע אַין לאנד, אָזְּנָעָן דֻּרְעָאַנְפְּרָעָר אַיז גְּעוּנָן אַיְינָעָר א זעהר גְּרוּסָעָר הָלָד, וואס מַיְן פְּאַטָּעָר אָזְּנָעָן דְּאַס גְּאנְצָע לאנד האט זיך אַוִּיפָּא אִים זעהר שְׂטָאָרָק אַנְגְּעַלְעָהָטָן. האט מַעַן גְּלוּיך אַרויַַסְּ גַּעַשְׁקָט נָאָך אַרויַַסְּגַּשְׁקִַּט מְחַנֵּה פון גְּעַלְיְבָּעָן נְבוּרִים, אַבָּעָר פון דער דְּזִוְּגָעָר מְחַנֵּה האָבעָן זיך בְּלוּזִי צְׂרוּקְּגַּעְלָעָט צְׂווּי, וואס האָבעָן דערצעהָלט, אָזְּנָעָן דְּרָעָמָעָן מְחַנֵּה אַיז בְּאַפְּאָלָעָן גְּעוּוֹאָרָעָן פון אַשְׂרָעְלִיבָּר באָנדָע גְּרוּעָר. די רְוִיבָּר האָבעָן אלע אַיבָּרְיָן אַוִּיסְּגָּעָהָרָגָעָט אָזְּנָעָן זיך צְׂווּי האָבעָן זיך גְּעוּרָאָטָע ווּעָט. האָבעָן מִיר אַפְּגָעָוָרָט אַשְׁטִיכָּזְּיָת, אָזְּנָעָן הוּאָבָּעָן צְׂנוּיְּפְּגַּעַשְׁטָעָלָט אַ מְחַנֵּה, נָאָך אַרְעָסָעָר פון פרְּיָהָר, אַבָּעָר זיך די מְחַנֵּה אַיז צְׂעַלְקָגָעָן גְּעוּוֹאָרָעָן, אָזְּנָעָן נָאָך יְעַדְעָר פָּאָרָט לְאַרְעָנָעָר שְׁלָאָכָּט האָבעָן מִיר דְּרָעָזָהָן, אָזְּנָעָן דֻּרְעָר שְׁוּוֹאָרָצָעָר וואלד וואָקָסָט אלע נָעַהָעָנָטָעָר אָזְּנָעָן נָעַהָעָנָטָעָר צְׂוִוִּי אַונְזָעֶר לאנד פון ריאנ-

קייט. האב איך זיך אונגעדרופען צו מײַן פֿאָטער און האב צו אים געזאנט :

— זעהטט דאָך, פֿאָטער, אָז אונזער לאָנד איָן אַ שְׁרָעֵךְ ליכער סְכָנָה, לאָז מִיךְ גַּעַנְצָמִיט אַ מְחַנְּחָה אַנטְקָעֶגֶן דָּעַם שְׁרָעֵךְ ליכען פִּינָּה, אָפְשָׁר ווֹעַן איך ווֹעל זַיְן צוֹוְשָׁן דָּעַר מְחַנְּחָה ווֹעַלְעַן זַיְן זַיְךְ שְׁלָאָגֶן בְּעַסְטָר אָזָן מִיר ווֹעַלְעַן זַיְךְ שְׁטָאָרָקֶן אַיבָּעָר זַיְךְ אָזָן מִיר ווֹעַלְעַן זַיְךְ פֿאָרטְרִיבָּעָן פָּוּן דָּעַם לאָנד.

האט מײַן פֿאָטער מִיךְ אָודָאי נִיט גַּעַוְאָלֶט לְאֹזֶעֶן, נַאֲרַ ווֹעַן איך האב זעהטט שְׁטָאָרָק גַּעַבְּטָעָן, האט עַר זַיְךְ נִיט גַּעַקְּאָנְטָה הַעַלְפָעָן אָזָן האט מִיר נַאֲכָגָעַבְּעָן. די בִּיוּזָעָן דָּוִיבָּעָר זַעַנְעַן אַבָּעָר גְּלִיָּךְ גַּעַוְאָר גַּעַוְאָרָעָן פָּוּן אָונְזָעָר קָוְמָעָן, אָזָן זַיְךְ האָבָעָן גַּעַנְעַן אָזָן אַגְּנָעָרִיבְּט אַ שְׁרָעְקָלְכָּעָן מְלָחָמָה. נַאֲרַ אַ פֿאָרְ הַוְּנְדָרְטָט פָּוּן זַיְךְ זַיְינְעַן אַרוֹיסְגַּעַקְּמָעָן אַנטְקָעֶגֶן אָזָן, אָזָן ווֹעַן מִיר האָבָעָן זַיְךְ גַּעַנוּמָעָן נַאֲכִיאָגָעָן, זַיְינְעַן מִיר אַרְיִינְגְּגָפָלְעָן אַין אַ שְׁרָעְקָלְכָּעָר פְּאַסְטָקָעָ, וּוֹאָס זַיְךְ האָבָעָן פֿאָר אָזָן פֿאָרְגְּרָאִיט. אַלְעַ מִינְיָעָן קָרְיָעָנָר האָבָעָן גַּעַנוּמָעָן פָּאָלְעָן פָּוּנְסָמָּעָן שָׂאָרָה פָּוּן זַיְיעָר שְׁוּעָרָה, נַאֲרַ אַיךְ אַיְינְעַר בֵּין גַּעַבְּיָבָּעָן לְעַבְּעָן, וּוֹאָרִים איך האָב באַצְיָיטָעָן דָּעַרְזָעָן די גַּעַפָּאָר אָזָן אַזְיִיסְנָהָאָקְטָעָר בּוּיְם הַאָט מִיךְ באַשְׁיזָצָט. זַיְיךְ האָבָעָן מִיךְ אַבָּעָר אַוְיפָּגְּזָוְכָּט אָזָן גַּעַפְּאָגָעָן אַ לְעַבְּדִיגָּעָן, אָזָן גַּעַבְּרָאָכָט צְרוּרִיק אַיִּין הַיִּלְלָה. דָּרָאָרְטָעָן האָבָעָן זַיְךְ מִיר גַּעַזְאָטָם, זַיְיךְ האָבָעָן מִיךְ אַבָּעָר אַוְיפָּגְּזָוְכָּט אָזָן גַּעַבְּדִיגָּעָן, אָזָויִוִּי זַיְיךְ זַעַחַן דָּאָךְ אָזָן מִיר, אָזָן אַיךְ בֵּין אַ בְּן מַלְךְ, אָזָן אָזָויִוִּי זַיְיךְ האָבָעָן אַוְיפָּהָיִינְט גַּעַנְגָּה לְעַבְּרִירָגָעָן הַעַצְיָרָה, ווֹעַלְעַן זַיְךְ מִיךְ דָּרְפָּאָר לְאֹזֶעֶן לְעַבְּעָן בֵּין מַאֲרָגָעָן. מַאֲרָגָעָן, אַבָּעָר, ווֹעַלְעַן זַיְךְ מִיךְ חַרְגָּנָעָן, וּוֹאָרִים זַיְךְ ווֹעַלְעַן דָּרְפָּעָן אַ לְעַבְּדִיגָּן הָאָרֶץ פֿאָר זַיְיעָר גַּאֲטָן.

וּוֹי נַאֲר בְּעַרְעַל פֿרָאָגָעָר הַאָט דָּרְחָהָרָט דִּי דָּזְוִינָעָ רִיְּר, אָזָן עַר אָודָאי ווּידָעָר גַּעַוְאָרָעָן אַוְיסְפָּעָר זַיְךְ פֿאָר בְּעַם.

— סְטִוִּיטָשָׁן, דָּאָס ווֹאָס זַיְךְ זַיְינְעַן גַּוְלָנִים אָזָן זַיְךְ נַאֲר קָאָרָג,

דינען זי נאך צו עפעם אוז מאן נאט, צו וועלכען מען דארף מקריב זיין לאבדיגע הערצער. גרויסער נאט! וואו איז דען איזוינט בעהערט געווארען? איזוינע דארף מען דאך טאקט געהן אויסטראטען מיט'ן ווארכצע.

— אודאי דארף מען, — האט זיך דער בן מלך אונגרופען. בליבט בערעל איזו שטעהן אינמייטען עסען, נעטט מיט זיין האנט אן זיין באָראַה, קוּטַט אַ ווֹיְלַע אַוִיפֵּן שענהנען בן מלך און טראכט:

אייך האב געמיינט, אzo נאָט האט מיך געבראָקט ביז אַהֲרֹן נאָר כדי צו רاطעווין דעם שענהנען בן מלך פון לאנד פון רײַנְקִיְיט. אַבעָר ווּיבָאָלְד דָּאָס זעַנְעָן נאָר אַזְוִינָען שְׂרֻקְלִיכְעַבָּאָר שְׁעַפְעַנְיִישָׁעָן, ווּאָס דָּרְעָעָן מְעַנְשְׁלִיכְעַבָּאָר הערצער פָּאָר קְרָבְנָה, ווּוְלָדָאָר מְסִתְמְרָה דָּאָר מְסִתְמְרָה פָּוּן מִיר פְּיעָלָה, ווּאָרִים אָוִיב נִיט ווְאָלָט ער דָּאָר מִיך אִיצְט נִיט גַּעַלְאָזֶט ווּיסְעָן פָּוּן אָט דָּעָר שְׂרֻקְלִיכְעַר זָהָה.

און בערעל פראנער קוּטַט אלֵיז אַזְוִי אַוִיפֵּן שענהנען בן מלך און טראכט אלֵיז און טראכט, ביז מיטאָמָל דער בהילט ער אַ מידָה קִיְיט אַיְן דִּי גְּלִיאָדָה, דָּאָס דָּאָרָעָבָן ווּרְעָט אִים נאָר דָּאָרָעָה דִּי אַוִינְגָּעָן ווְאָלְטָעָן זִיך אִים ווּעַלְעָן צְמוּמָאָכָעָן... אָוּן ער דָּרְעָהָת פְּלוֹצְלוֹנָג, אַז אַוִיפֵּן אַרטָּטָה דעם שענהנען בן מלך זייצְט נאָר דָּעָר פראנער רב...

רבִּי, רבִּי! — ווּוְלָי בערעל זָהָגָעָן, אַבעָר ווּנְאָר ער צְעַפְעַנְטָט דָּאָס מוּיל קוּמָט ער מִיט אָמָל צַו זִיך, אָוּן דָּרְעָהָת, אַז נִיט דָּעָר פראנער רב זייצְט פָּאָר אִים, נאָר דָּעָר שענהנען בן מלך. אַבעָר דָּאָס ווּאָס בערעל האט פָּאָר זִיך דָּרְעָזָעָה דעם פראנער רב בלויוּ פָּאָר אַ קִינְנוּם, האט בערעלן צְוָעָנְגָעָבָן זְהָר אַ סְךָ כָּחָ, אָוּן ער האט זִיך גְּלִיאָדָה אַוִיפְגָּעָה וּבָעָן פָּוּן זִיין אַרט אָוּן האט זִיך אַגְּנָגְרָוּפָעָן צְוָם בן מלך :

— מיין טיעערער بن מלך. זוי וויסען, או מיר מזען זיך איזט אוילען צו דיין לאנד, ווארים עם אייז פשוט אַשאָד די צייט. זאָר רום דו דארפֿסְט וויסען, או אַיך בין אַאייד פון פראג, און אַיך חיים בערעל פראגער, און אַיך פראָג האבען מיר אַזער גרויסען רב, דאס אַיז דער גור אריה, דער בעל מופת. און אַיך האָב אִים אָט ערישט געוועהן פֿאָר מײַינע אַויגען. און אוֹ אַיך האָב אִים געוועהן — הײַיסט דאס — אוֹ אַלְץ ווועט מיט נאָטֶס הילָפּ זיין זוי עם דארוף צו זיין. און אַ פֿלאָן האָט מיר טאָקע נאָר וואָס גַּאט צוּגַּעַשְׁקַּט זעהָר אַ גווען. אַיך דארף נאָר האָבען נאָר עטליכע מענשען מיט אוֹנוֹ אַנט ווועט העלפֿען.

אוֹן זוי נאָר דער בן מלך האָט דערהערט אַנְרָופֿעָן דעם נאָמען — פֿראָג אוֹן דעם נאָמען פון דעם פֿראָגער רב דעם בעל מופת האָט ער זיך גַּלְעֵיך דערפֿילָטְט רַיְינְגֶר אוֹן לַיְיכְטִינְגֶר, וואָרים דאס ליַכְטִינְקִיט פון דעם פֿראָגער רב אַיז געווען אַ טַּיל פון זיין אַויגענְגֶר לַוִּיטְעָרְקִיט אוֹן פון דער לַוִּיטְעָרְקִיט פון דעם לאָנד פון רַיְינְקִיט.

האָט זיך דער בן מלך אַוְיפֿגְּנְהִוְיבָּעָן אוֹן האָט זיך גַּעֲלָאָט געהָן מיט בערעל פֿראָגער צו דעם לאָנד פון רַיְינְקִיט אַזְוִי שנעַל, או זוי האָבען קויַם אַנְגְּנְיוֹרֶט די עַרְד מיט די פֿוּם. אוֹן אַוְיכְמָאָרְגָּעָן, וועַן די זוֹן אַיז אַוְיפֿגְּנְהִוְינְגָּעָן זעַנְעַן זוי אַנְגְּקְוּמוּן צו די טַוִּיעָרְעָן פון דעם לאָנד פון רַיְינְקִיט.

๔

בערעל פראגער איז דורך שווין געהאט אויסגעפֿאַרען אַ וועלט און האט שווין אויף זיין לְעָבָן גּוֹזְעָהָן גּוֹנְגָוּ וְאַונְדָּרָעָר אָוּן לְאַנְדָּר אָזָא לְאַנְדָּר וְאָסָם לְאַנְדָּר פָּוּן רִינְקִיּוּט האט ער נְאָך אַזְּן זַיִן לְעַבְעַנְסְּטוֹאָגּ נִימָּת גּוֹזְעָהָן. דֵּי גָּאַסְּעָן אָוּן דֵּי שְׁטָעָט וְעַנְעָן אַלְעָ גּוֹעָן גּוֹעָן גּוֹפְּלָאַסְּטָעָטָם פָּוּן עַלְפְּאַנְטְּבִּין, אָוּן זַעֲנָעָן גּוֹזְעָן פָּאַרְשְׁפְּרוּיּוֹט מִיטּ סָאַמְּעָט אָוּן זַיִה, דֵּי הַיּוֹעָר זַעֲנָעָן אַלְעָ גּוֹזְעָן פָּוּן גּלְאָזָן דֵּי פָּאַלְאָצָעָן פָּוּן קְרִישְׂטָאָל, אָוּן דָּעַם שִׁין פָּוּן דָּרָר זָוּן האבען זַיִן אַלְעָ גּוֹפְּנִקְעָלָט מִיטּ מִילְיאָנְדָעָן לְיִכְתָּעָר, אָוּן דֵּי מְעַנְשָׁעָן זַעֲנָעָן אַלְעָ גּוֹזְעָן גּוֹקְלִיְּדָט אַזְּן וְוַיְיסְעָן. אָוּן זַיִן זַעֲנָעָן אַלְעָ גּוֹזְעָן גּוֹנְאַנְגָּנוּן מִיטּ לְיִכְתָּעָר טְרִיטָאָן לְיִכְתָּעָר אַוְיְגָעָן אוֹיְפָה דֵּי גָּאַסְּעָן, וְאָסָם פִּיהָרָעָן צַו דֵּי טְוִיעָרָעָן פָּוּן דָּעַם לְאַנְדָּר, וְאָרָים זַיִן זַעֲנָעָן אַלְעָ גּוֹזְעָר גּוֹעָן וְאַרְעָן, אָוּן עַסְּ קְוֹמֶט צְרוּיקָה דָּרָר שְׁעַהְנָעָר בְּן מֶלֶךְ וְעוֹמֶן זַיִן האבען אַלְעָ לִיב. אָוּן אַזְּוִי אַזְּוִי בערעל פְּרָאַגְּרָעָר אָוּן דָּרָר בְּן מֶלֶךְ בְּאַנְגָּעָן גּוֹעָן גּוֹזְעָרָעָן מִיטּ גְּרוּסָס פְּרִידָה פָּוּן דָּעַם גְּאנְצָעָן פָּאַלְקָ אָוּן פָּוּן דָּעַם מֶלֶךְ.

דָּרָר מֶלֶךְ אַזְּרָאי גּוֹזְעָלָט מְאַכְּעָן אַ גְּרִיסָע סְעוֹרָה פָּוּן בערעל'ס כּוֹדֵז זַעֲנָעָן, בערעל אַבְּעָר האט זַיִך אַגְּנָגְרוּפָעָן, אָוּ ער קָאָן דָּא גָּאָר קִיּוֹן צִוְּתָאָן נִימָּת פְּאַרְלִיְּרָעָן. גָּאָר אָוּ ער וּוֹלְמָעָן זַאְל אִים גְּלִיּוֹךְ צְוִשְׁטָמְעָלָעָן הַוְּנָדָעָרָט שְׁטָאַרְקָעָ מעַנְשָׁעָן, יְעַדְרָעָר מעַנְשָׁז זַאְל מִיטּ זַיִך טְרָאָגָעָן צְחָחָן שְׁטָאַרְקָעָ שְׁטָרְקָעָ, אָוּן מַעַן זַאְל אִים אַזְּרָיךְ מִיטְגְּנָבָעָן עַטְלִיבָעָ פְּעַסְּכָר שְׁטָאַרְקָעָן וְוַיִּוְן. זַוְאָרִים ער מַז גְּלִיּוֹךְ צְרוּיקָה אַזְּרָאי זַוְאָלְדָה צַו דֵּי גּוֹלְגִּים.

זאנט צו אים דער מלך און די איבערווע פארזאמעלטעה : — סטוייטש, ווי שטעלסטו זיך גאר אונטער צו טאן אוא זאף. דו וויסט דאך, או אוזי פיעל גרויסע מחנות האבען זוי ניט בעקאנט ביוקומען.

האט זיך אבער בערעל אונגעראפער און האט צו זוי געזאנט : — זויט וויסען, אויך בין בערעל פראגער, און או אוב איערע מחנות ואלטען געווען באיזנט די דזונגע גרויעס ריבער, ואלט דאך מיך מן הסתם נאט און דער פראגער רב ניט גע- דארפט שיקען אהער צו אייך. און אויב אויך בין שיין יא אהער גע- בראכט געווארען, אויז דאס דאך מן הסתם צוילב דעם, או איך זאל זוי ביוקומען. איילט זיך דעריבער און שטעלט מיר גלייך צו וואס אויך פארלאנג פון אייך, ווארים די צויט איז קווע.

עה ! — האבען זיך אלע אונגעראפער און איין קול — דו ביזט דאס איד פון פראג, פון דעם ארט וואו עס געפינט זיך דער פראגער רב, וועמעס ליכטינקייט און שענקigkeit עם שיונט איזו אפט ארבער צו אונין אין דעם לאנד פון דינקייט און העלט אוננו איזו אפט צו בויען אלץ ניע קרישטאלגען פאלאצען און ליכטינגע היוער און צימינגע גאסען. קוק זיך אום און זעה, זיין ליכט פינקלט דאך אויף אלע קרישטאלגען שפיצען פון אונזערע טורעמס און דעכעה. און או וויאאלד איזו איז דאך ניט אנדריש נאר טאקע או גאט אלין האט דיך אהער געבראכט ! און מיר וועלען דיך אודאי הערען און פאלגען און טאן דיין פארלאנג.

.ה

און דיאיננוואינער פון דעם לאנד פון דיאינקייט האבען פון זיך גלייך אויסטערוועטלט הונדרט שטארקע קריינער, און דער בן מלך איז אוד געווען צוויישען זיך.

און בערעל האט זיך אלע נעראכט איז וואלד און האט זיך און דער שטיל צונגפערט זיך דעם ואונדרבראען בוים מיטין גרויסען שטיאן און ער האט פאר זיך און דיאינגען אונגרופען דעם שטיאן בי זיין נאמען. האט זיך דער שטיאן גלייך געפענט און ער איז מיט זיך אריינגעקמען אינעוויניג, און ער האט גלייך געד הייסען פארשטאטפערן אלע קוואלאען און האט זיך נאכדרען אונגעאנסען מיטין שטארקען וויאן און מיט דעם שלאָפנעטראנק, וואס דער לייכטינער גוריין האט איז דער מדבר געבעבן. נאכדרען זענען זיך אולע אරויים פון דער הייל און זענען אווייך איז דעם בוים און האבען זיך באחאלטען אווייך זיינע גראיסע צווייניגן.

און וווען עם איז געווארטען נאכט האבען זיך אלע, מיטאמאל דערזעהן זיך פון דעם טיפען וואלד אroiס איז אונגרופען דיא גרויע מהנה רוביער, זיך דער קעניג מיט דער פינקלענידיגער קרוין אויפין קאָפ איז אדויסגעטארען פאר זיך און האט אונגרופען דעם שטיאן בוים נאמען, און זיך איז דער שטיאן האט זיך געפענט פאר זיך און זיך צונגעמאכט נאך זיך. נאכדרען איז אלע אין וואלד געווארען שא שטיל.

און אווי האט זיך גענוומען אוועקגעהן אַ שעה נאך אַ שעה, ביז מיטאמאל האט זיך ערבען איז וואלד אַ געשפאָלטענע צווייג

א זויג געטאן און האט אָרויסגעלְאָזען אַלאנגען סקריפט. דער סקריפט האט אויסגעשריען, ווי דאס קרעהען פון אַהן. האט בערעל געמיינט, אַז דאס איז אָודאי דער סימן אויף וועלבען ער האט געווארט, איז ער אָדָּאָפּ פון בוים און איז צונגענאנגען צום שטיין און האט אַים אַנגערופען בִּים נָמָעַן, האט זיך דער שטיין גלייך געפֿענט און בערעל איז אָריין אַין חיל אָנוֹ דער שעהנער בן מלך נאָך אַים. און אַז בערעל פראנער האט דאס דָּרְזֻעהָן האט ער זיך אַנגערופען, אַז עס איז בעסער, אַז דער בן מלך זאל שטעהָן בִּים אָרְיִינְגָּאנְג, וויל ווער ווים וואָס עס מאָכְט זיך! האט דער בן מלך איז זוּי געטאן, און בערעל פראנער האט זיך אלְיַהֲוָה צוּ דֵי באָלוֹיכְטָעָן פָּאֶלְאָצָעָן. ווי ער געהָט איז אָריין אַין אַיְינָעַם פון דֵי פָאֶלְאָצָעָן טָרְעַט ער גָּאָר, אַז דָּאָרט אַז אָנוֹ רָוִוָּעָ שְׁבָתָה, אַן אָז מָוִוָּק שְׁפִילְטָ דָּאָרט. טָרְאַכְט ער זיך: אַז ווּבָאָלְד אָזְוֵי אַזְוֵי דָּאָך טָאָקָע שְׁלָעַכְט, ווֹאָרִים עס הַיִּסְטָה דָּאָך, אַז דער ווֹיָן אָנוֹ דער שְׁלָאָפְּנָעָרָאָןְקָה האט נאָך אָוִיפּ זיך נִיט גַּוּוּרְקָט...
אָנוֹ אַיְידָעָר ווּאַסְּיוּעָן, האבען אַים שְׁוִין עַטְלִיכְעָן פון זיך דָּרְזֻעהָן...

פָּוּן אַנְהָוִיב האט זיך בערעל פראנער אָזְוֵי שְׁטָאָרָק דָּרְשָׁרָאָד
לָעַן, אַז פָּאָר שְׁרָעָה האט זיך אַים אָזְשָׁ גַּעַנוּמָעָן דָּרְעָהָעָן רָעָדָעָר
פָּאָר דֵי אַוְינָעָן:

— גַּעַטְרִיְעָר פָּאָטָעָר אַין הַיְמָעָל, האט דָעַן דָּרָהָן נִיט
געַרְעָהָט? — האט ער אויסגעשריען אַין זיך — צִי האָסְטוּ
דעַן מִיךְ גַּעַבְרָאָכְט אַהֲרָצָוּ נִיט כְּדוּ צּוּ רָאָטְעָוָעָן דָאס לְאָנֶר פָּוּן
רַיְוָנְקִיּוֹת? דָו האָסְטוּ דָאָך מִיר אָזְוִיפְּעָל צִיכְעָנָס גַּעַווּזָעָן! אַיז
דָאס אַלְעַז גַּעַוּעָן נָאָר כְּדוּ אָפְּצָנוּאָרָעָן מִיךְ? בָּאָלְד אַבְּעָר כָּאָפְּט
ער זיך, אַז דָאס קָאָן נִיט זַיִן, אַז אַז אַיְד טָאָר אַיְבָּרְחוּפְּט
אָזְוֵי נִיט טָרְאָכְטָעָן. אָנוֹ אַז דָעַר ווֹאָס לְעַבְט אַיְבָּגָן זָאָלָט נִיט
אוּוְעַקְגָּעָנוּמוּן אַים דָעַם אָרִימָעָן בערעל פראנער, פָּוּן דָעַר שְׁטָאָט

פֿראָג, פּוֹן זִוְינָע אַרְיָה וּוֹיֵיב אָוּן לִינְדֶנְדָּר, אָוּן וּוֹאַלְט אִים נִיט
גַּעֲווֹיזָעָן אַזְוִיפֿיעָל וּוְאַונְדָּרָר אַוְמִיסְט אָוּן אַוְמִישָׁם, בְּלוֹיוֹן בְּדִי
עַר זָאַל גַּעֲהַרְגַּעַט וּוְעַרְעָן אִין אַט אַ דָּרָר הַיְל אָוּן קִינְגָּר וְאַל
גָּאָר נְאַכְּדָעָם אַפְּיָלוֹ נִיט וּוְסָעָן וּוֹאַ זִיְן גַּבְּעִין אַיְזָה הַנְּגַעַקְוּמָעָן.
גַּיְזָן, דָּאַס קָאָן נִיט וַיְזָן. אַיךְ בֵּין אַיְד אָוּן אַיְד מַזְזָקָה וְעַהַן
אַן עַצְחָה גַּעֲבָעָן אַיְן פְּנִימָה פּוֹן דָּעַם גַּרְעַסְטָעָן אַוְמְגָלִיק. אָוּן דָּרָר אַוְיָיד
בּוּרְשְׁטָעָר וּוּטָם שְׁוִין מִן הַסְּתָמָה הַעַלְפָעָן, אַוְיָבָן נִיט פּוֹן מִינְגָּעָט וּוּעָד
גַּעַן אַיְזָה צָוְלִיב דָּעַם בְּן מֶלֶךְ פּוֹן דָּעַם לְאַנְדָּר פּוֹן רַיְוְנִיקִיט וּוּעַנְעָן. מַעַן
דָּאָרָה זִיךְרַשְׁתָּאָרְקָעָן.

אָוּן בְּעַרְלָעָן פָּאַלְטָן גַּלְיוֹיךְ אַרְיָין אַיְן קָאָפְּ אַ מַּאֲדָנְדָר פְּלָאָן:
עַר וּוּטָם זִיךְרַשְׁתָּאָרְקָעָן פָּאַרְטָאַשְׁתָּאָלִיק!
אָוּן עַר נְעַמְתָּ אָוּן קָעָרָט גַּלְיוֹיךְ אַיְבָּעָר זִוְינָע הַיְטָעָל מִיטָּדָר
לִינְקָעָר זִוְיט אַרוּופָה, אָוּן וּוּעָן דִּי גַּרְיוּעָרָן רַוְיבָּעָר וּעַנְעָן צָוְגָּעָלָאָפָעָן
צַו אִים אָוּן אַיְם גַּעֲכָאָפָט אַוְנְטָעָר דִּי הַעַנְטָה, הַאָט עַר גַּעֲלָאָכָט, אָוּן
וּוּעָן זִיךְרַשְׁתָּאָרְקָעָן אַיְם בְּגַעְבָּרָאָכָט פְּאַרְטָן שְׁעָנִיגָּ אָוּן דָּרָר קַעְנִיגָּ הַאָט
אִים גַּעַנוּמוּעָן פְּרָעָנוּ:

— וּוּדר בְּזָוּטוֹ?

הַאָט עַר מִיט זִוְינָע חָאָנט אַנְגָּעוֹזָעָן אַוְיָה דָּעַם אַיְבָּעָגָעָקָעָר
טָעָן הַיְטָעָל אָוּן גַּעַוְעָאנָט:

— אַיךְ בֵּין אַ מַּאֲרְשָׁאָלִיק.

— אָוּן וּוּי אַזְוִי קָוְמָסְטוֹ אַהֲרָה? — פְּרָעָנְטָה דָּרָר קַעְנִיגָּ.

עַנְטְּפָעָרָט עַר:

— אַז אַיךְ בֵּין אַ מַּאֲרְשָׁאָלִיק, קָאָן אַיךְ דָּאַךְ מַאֲכָעָן וּזְהָר אַ
סְּהָ קַונְצָעָן.

— אָוּן וּוּסְעָרָעָ נְאָךְ קַונְצָעָן קָאָנְסָטוֹ וּוּיְזָעָן? — פְּרָעָנְטָה
דָּרָר גַּרְיוּעָר קַעְנִיגָּ.

— אַיךְ קָאָן דִּיר וּוּיְזָעָן אַ קְוַנְץ אָוּן לְעַבְּדִינָג מַאֲכָעָן דָּעַם
שְׁעַהְנָעָם בְּן מֶלֶךְ, וּוּאַסְמָה אַיְזָה בְּיַי אַיךְ דָּעַרְטָוּגָעָן גַּעַוְאָרָעָן.

וועי נאר דער גרויער מלך און די אנדערער גרויע רוייבער האבען
דעראהערט איזוינע ריד, האבען זוי זיך אודאי שטארק פארוואוניג
דערט, און דער מלך פרענטן:
— וועי קומסטו נאר אינגעאנצען וויסען פון דעם שענהנען בן
מלך?

— לאכט זיך בערעל פאנאנדרט און גיט א טרייסעל מיט זיין
אייבערגעקערטען היטעל פונקט וועי דאס וואלט געווען א מיצעל
סיט גלעלאַך, און ער ענטפערט און זאנט:
— וואס הייסט זוי איך זוים? איך בין דאס א מאָרָא
שאליך!

רופא זיך צו אים און דער בייזער גרויער מלך:
— אויב דו ביזט יא אוז גויסער מארשאָל, וועל איך דיר
הייסען אַראָפָהָאָקָעָן דעם קאָפָ און ערשת נאָכָדָעָם וועל איך זעה
וואָסערע קונצָעָן דו לאָנָסָטָמָאָקָעָן.
אונ דער מלך האָט גלוּיך באָפּוּלָעָן אַיִינָעָם פון זיינָע לִוְיטָ
אַים אַראָפָצָזָהָאָקָעָן דעם קאָפָ.

וועי נאר אַבעָר יונגעָר האָט אַרוֹיסָגָעָזָיגָעָן זיין שׂוּעָרֶד אָון
אַים אַוְיפָּגָעָהָוִיבָעָן אי דער לוּפָטָעָן, אַזְוִי אַיז גָּלוּיך אַרְיוֹינָגָעָקָעָן
דער שענהנען בן מלך און חאָט מיט זוין שׂוּעָרֶד אַרוֹיסָגָעָקָעָלָאָפָט
די שׂוּעָרֶד פון דער האָנט פון דעם רוייבער.

אונ אָז די אַיבָּעָזָיגָעָן גְּרוּיעָר האָבען מִיטָּאָמָּאָל צוּוַּישָׁעָן
זיך דערזָחָן דעם שענהנען בן מלך וועמען זוי האָבען גְּערָעָבָעָנָט
פָּאָר אַדְרָטְרָוָנְקָעָנָט אַיז זיך באָפָאָלָעָן אַ גְּרוֹיסָעָר שְׂרָעָק אָון זוי
הָאָבען זיך אלָעָ אַ חְוִיבָעָגָטָאָן פון זַיְעָרָעָר דְּרָטָעָר אָון האָבען זיך
געָכָאָפָט פָּאָר זַיְעָרָעָר שְׂוּעָרָדָעָן. האָט זיך אַבעָר פְּלָאָצְלָוָגָן פון
ערָגָעָז דערהערט דאס קְרָעָהָעָן פון אַחֲן אָון אַין דער מִינָּוּת האָט
אוּיפָ זיך מִיטָּאָמָּאָל גְּעָנוּמוּן ווּוּרְקָעָן דער ווּוּין אָון דער שְׂטָאָרָקָעָר

של אַפְּגָנָטָרָאַךְ אָוֹן זַיִּהְאַבָּעַן אֶלְעָ גַּעֲנוּמָעַן פָּאַלְעַן אַיְנָעַר אַוְיךְ
איַנְעַם, וַיִּ אַוְנְטַעְגַּעְבָּרְאַבָּעַן.

הָאַט דָּא עַרְשָׁת בָּעָרְעֵל פְּרָאנְעָר אַיְנָגָעַזְהָן, אָז עַר אַיִּז אַרְיִינְ
גַּעֲלוּמָעַן אַיִּז דָּעַר הַיִּל פָּאַר דָּעַר צִיּוּמָה, אָוֹן עַר הָאַט פָּאַרְשָׁתָאַנְעַן
אַיִּין וַוְאַסְעָר אַסְכָּנָה עַר הָאַט דָּוְרְכָּעָם אַרְיִינְגַּעְבָּרְאָכָּט זַיִּר אָוֹן
דָּעַם שַׁעַהְנָעָם בָּן מַלְךְ, אָוֹן עַר הָאַט גַּעֲדָאַנְקָט אָוֹן גַּעֲלוּבָּט גַּאַט
פָּוֹן נַאֲנָצָעַן הַאֲרָצָעַן פָּאַר דָּעַם וַוְאַסְמָעָר הָאַט אַיִּם גַּעֲנוּבָּעַן צְרוּיָּס
דָּאַס לְעַבָּעַן אָוֹן דָּאַס לְעַבָּעַן פָּוֹן דָּעַם בָּן מַלְךְ פָּוֹן דָּעַם לְאַנְדָּר פָּוֹן
רַיְוִינְקִיּוּמָה. אָוֹן עַר מִיט דָּעַם בָּן מַלְךְ הַאֲבָעַן זַיִּר זַעַהְרָעָהָט,
אָוֹן זַיִּהְאַבָּעַן נַאֲכָרָעָם אַרְאַפְּגָנָטְרָוְפָּעָן זַיְוִירָעָ לִיּוּמָה; וַוְאַס זַעַנְעַן
גַּעֲלָעָגָעַן בָּאַחָאַלְטָעַן אַוְיפָּן גַּרְוַיְעָן בּוּיָּם, אָוֹן זַיִּהְאַבָּעַן זַיִּר גַּעַנְעַן
גַּעַנְעַן בִּינְגָרָעַן דַּי גַּרְוִיעָ גַּוְלָנִים.

ט

יעדר פון די מענשען פון דעם לאנד פון ריאנקייט האט גע
בונדען צו צען פון די ווילדע גרויע רויבער, אוון וווען אלע זענען שיין
געוווען געבונדען, האבען זי זיך גענומען איבערוקען די גיטער פון
די רויבער, אוון זי האבען געפונען פיעל נאלד אוון זילבער אוון
מייערע שטינגער אוון פיעל געווער, אוון שאפ אוון רינדר, אוון פיעל
שטאלען מיט פערד אוון מיט זעהר אַסְטָה זענענער. האבען זי
גענומען אוון האבען אינגעשטאנט די פערד אין די זענענער אוון
האבען זי אַנְגַּעֲפָקֶט מיט אלץ וואס זיער הארץ האט גענולסט
אוון האבען אויף אים אַרְוִוְנְגָּלִיְּגָט די געבונדען רויבער, וואס
האבען נאך אלע ניט אַרְוִוְנְגָּוָאכֶט פון זיער שועערן שלאָפֶּן, אוון
זי האבען אויך פארנווען די שאפ אוון די רינדר, אוון האבען זיך
אווי אַרְוִיסְגָּלְאָזֶט פון דער הייל אין אַגְּרִיסְטָר שועערן מהנה
אוון זי זענען אווי בשלום דורך דעם וואלד אוון זענען אַנְגְּקָוּמָעָן
זו דעם לאנד פון ריאנקייט.

ווא נאך אבער זי זענען אַנְגְּקָוּמָעָן אין די טווערטן פון דעם
לאנד פון ריאנקייט קוקען זי זיך כיטמאָל אלע אָם, או די שרעק
ליכע גרויע רויבער זענען גארנטט גרווי, נאך ווים! ...
אוון די אַיְנוֹו אַיְנוֹעָר פון דעם לאנד קוקען זיך אַיְן אוון שטoid
גען. בטיטיש! דאמ זענען דאך נאך קיין רויבער ניט, נאך זיערע
איינגענע מענשען! מענשען פון דעם לאנד פון ריאנקייט! אוון
דאמ אוון דאך נאך די ערשות ביתה נברויים, וואס זי האבען אַרְוִיסְ
געשיקט נאען דער שרעקליבער היה... אוון או זי האבען דאמ

אלץ דערזעהן האבען זי אודאי ניט געוואוטט, וואס דאס זאל
באמיטען.

און או בערעל פראגער האט דאס דערזעהן און דער-
הערט, האט ער געהיסען או מען זאל זי פאנאנדרבריבידען און
מען זאל זיך נאכדעם אַרומַשְׁטָלֶעֶן אַרוֹם זי. האבען זי אים
געפֿאַלְגּוֹת אַוְן האבען אַזְוִי גַּעֲטָאָן. אַוְן ווען גאנצע-פֿאַלְקּ פֿוֹן
דעַם לאַנד פֿוֹן רֵינְקִיְּט אַיְזְ שְׂוִין גַּשְׁטָאַנְעָן אַרוֹם די פְּאַנְאַנְדְּרָ-
גַּבְּוָנְדְּעָן גַּבְּוִירִים, וואס זענען נאָךְ אלץ גַּשְׁלָאַפְּעָן ווי גַּהְרָן/עַטָּע
אייז בערעל אַריַין אַינְמִיטָען פֿוֹן דער שלְאַפְּעַנְדִּינְגֶּר מְחַנְתָּ אַוְן
האט אַוִיפּ אַזְוִיךְ קֹל אַוִיסְגַּשְׁרִיעַן:

— אַיךְ בערעל פְּרָאַגְּעָר, פֿוֹן דער שְׂטָאַט פְּרָאָן, וועמען עַס
אייז באַשְׁעָרָט צו שְׁטָמָעַן אַיְזְ דַעַם אַרט וואָו ער שְׁטָמָהָט, בֵּין אַוִיפּ
אייך גוֹרֵץ צו פְּאַרְלָאַזְעָן אַיְיָעָר שלְאַפְּ.

האבען גַּלְיוֹיךְ אַלְעַלְשְׁלָאַפְּעַנְדִּינְגֶּן גַּבְּוִירִים גַּעֲנוּמָעַן רֵיבְּעָן זְיוּעָרָע
אוֹיגְעָן אַוְן חַוְּבָעָן דַי קָעֶפֶט. אַוְן ווען זי האבען זיך אַוְפְּגַּנְעַבְּאַפְּט
אייז האבען זיך אַוְמְגַעְלְקָוֶט וואָו זיַּי זענען אייז דער וועלט האבען
זוי אַוִיךְ זיך אַלְעַלְשְׁלָאַפְּעַנְדִּינְגֶּן רֵיסְעָן דַי קָלְיָידָעָר פְּאַרְשָׁאַנְדָּע אַוְן
פְּאַלְעָן אַוִיפּ זְיוּעָרָע פְּנִימְעָר אַוְן זי האבען אַוְפְּגַּנְעַהוּבָעָן זְיוּעָר
קֹל אַיְזְ אַגְּרִוִּים גַּעֲוָיִין.

און ווען די אַיְינְנוֹאַיְינְעָר פֿוֹן דַעַם לאַנד פֿוֹן רֵינְקִיְּט האבען
זיך בֵּי זי נאַכְדָּעָם גַּעֲנוּמָעַן פְּאַנְאַנְדְּרָפְּרָעָגָעָן ווענען דַעַם,
ויאַט זיַּי האט גַּעַטְרָאַפְּעָן, האט דַעַר עַטְמָשָׁעָן פֿוֹן דער ווַיְינְעַנְדִּי
גַּעַר מְחַנָּה דַעְצְּעַהְלָט.

אוֹזְ עַס אייז גַּעֲוָעָן ווען זיַּי זְיַינְעָן לְכַתְּחָלָה אַריַין אַיְזְ דַעַם
טִיפְּעָן זואָלְדָ צו זְוִיכָעָן די חַיה וואָס שְׁרִוְיט מִיט אֹזְ מַיאָום קֹל
אייז אַוִיךְ זיַּי אַנְגַּעַקְוָמָעַן אֹזְ מִין שְׁרָעַקְלִיךְ גַּוְיִישָׁ גַּרְוּעָ מִוְּזָי.
די מִוְּזָי אייז גַּעֲוָעָן גַּרְעַסְעָר פֿוֹן אלְעַד חַיְתָ וואָס זיַּי האבען ווען
אייז זואָלְדָ בְּאַגְּנְעָנָט, אַוְן שְׁנָעַלְעָר פֿוֹן אלְעַד חַיְתָ נאָךְ וועַלְכָעָ זיַּי

האבען זיך וועען נאכגעיאנט. קיין קויל האט זיך ניט גענומען און קיין שטיינער האבען זיך ניט געדראפען. און די דזוניגע מוייז האט גענומען מיט איר שרעקליבער שנעלקייט לוייפען ארטס אונזער מהנה און שריעין מיט איר שרעקליבען קויל. דאס בלוט האט פון דעם גענומען גליווערין און אונזערע אַדרערען. און וועען זיך איז איזוי אודס אונז עטביבע מאָל אַרומגעלאָפַען האבען מיר זיך מיט אַמָּאל אַומְגָעָקָוֶת און דערזעהן, אָז מיר זוינען אלע געווארען גרווי ווי מייז... נאכדרעם האט זיך אַוּוּקָעָגָעָשְׂטָעָלָט קעגען אונז אויף די אַונְטָעָרְשָׁטָע פִּס און האט גענומען קווקען אויף אונז אויף, אָז מיר האבען זיך אלע גענומען שטעלען פָּאָר אִיר אויף די קנייע. אָז וועען זיך האט זיך נאכדרעם אַוּסְגָּדְרָהָט און גענומען געהן האבען מיר איר אלע געמוות נאכגעעהן. און זיך האט אונז פָּאָרְפְּרִיט אָין אִיר פָּאָרְבְּשָׁוֹפְּטָר הַיִּל. און זיך האט אויף מיר אַונְגָּעָטָן אַ פִּינְקָלְעָנְדִּינָּעָ קְרֵוּן אָז מיך געמאָכְט פָּאָר אִיר מלך. און זיך געווארען אונזער גאט און מיר פְּלָעָנָען פָּאָר אִיר אלע טאג כווען קנייען און נאכדרעם אַרְגְּסָגָהָן אויף מלחמות כדי מיר זאָלען אִיר קאנען ברײַנְגָּעָן געונג פְּרִישָׁע מענישליךע הערצער צום עפָען.

אונז ווי נאָר בערעל פָּרָגָעָר האט דערעהרט די דזוניגע לעצטעה ווערטער האט ער זיך לְעַמְגָעָר ניט געקאנט אַיְחָהָאַלְטָעָן און אויסֶד געשריען :

— אַבָּעָר ווּאו גַּעֲפִינְט זיך אַיְצָטָעָר די דזוניגע שרעקליבע חייה? ווּאו האָלָט זיך אויף?

— מיר האבען אִיר אַונְגָּעָטָן גָּאָלְדָעָנָע דִּינְגָּעָן אויף'ן האָלָט אָז אויף די פִּס אָז מיר האבען זיך פָּאָרְשָׁפָאָרָט אָין אַ זְיָלְבָּעָרְנָר שְׂטִיְיג, כדי זיך זאָל פָּוּן אָזֶן ניט אַנְטָלְוִוְיפָּעָן, — האט זיך אַגְּנָעָ רְוָפָעָן דער עַלְטַסְטָעָר.

וְאֵגֶט אַבָּעָר בערעל פָּרָגָעָר :

— חִתְכָּה, מיר האבען דאָך דְּרוּכְגָּעָנִישָׁטָעָרְט די גָּאנְצָע הַיִּל,

און מיר האבען גאר איז שטיגג נויט באגעגענט און איז חיה ניט געעהן.

ואנט צו אים דער עטלטטער :

— איך וואלט דיר געאגגען ווייזען די דיאזיגע שטיגג מיט ער היה, האב איך אבער מורה, איז איך וועל חיליה צורייך גרווי ווערען ווי א מײז און וועל גאנך נאכדעט חיליה ווידער מועען פאלגען, וואס זי ווועט מיר הייסען.

רופא זיך אן בערעל פראנער :

וואס איז שייך כורא האבען ! ווען גאט וואלט חיליה ניט וועלען, איז אלע זיך אויסלאזען צו גוטען, וואלט ער דאך מיך ניט געבראכט ביז אהערצו און וואלט מיך ניט געמאכט צו זעהן אלע, וואס איך האב געעהן און צו טאן אלע, וואס איך האב געטאן.

אייז דערפֿאָר נאכדעט געבלֵיבען, איז דער עטלטטער און בערעל און דער מלך פון דעם לאנד פון רײַנְקִיּוֹט און נאך עטליכע געקלֵיבענע מענשען זאלען זיך אויפֿזעצען אויף זיעערע פערד און זאלען געהן צורייך צו דער פֿאָר/כִּישׁוֹפּ/טָנָר הייל. וויל זיך האבען אלע שטארק גענומען גלויבען אין בערעלען, דערפֿאָר וואס ער קומט פון דער שטאמט פראָג, וואו עס וואוינט דער גרויסער צדיק, דער פראנער רבִּי, דער בעל מופּת, מיט וועמעס טבייה זיין פֿלעגען זיך אלע בענשען און לויבען און גרויסען, און וועמעס לִיכְטִינְגֶּעָן פֿאָלָאצְעָן פֿלְעָנְגָּעָן אויפֿזְעָל כְּבוֹד און לִיכְטִינְגֶּקְיָוֶט ברוינְגָּעָן צו די נאסען פון זיעער לאנה.

๖

און איז בערעל פראנגער איז מיט זייןע באָנְגַּלְיוֹטֶער צוֹרִיךְ גַּעַד
קְמֻעַן אַיְזַן דער פֿאָר'בִּישׁוֹפְּטָער היַילְךְ, האָט דער עַלְטַסְטֶּעָר זַיִד
געַפִּירֶט בְּיוֹזֵן צוֹ אַגְּנוּוֹיסָעָן אָרט אַזְן פָּוּן דָּאָרט אַיְזַן ער מיט זַיִד
נאָכְדָּעַם אָפְּגָנְגָנְגָנְגָן דָּרְיוִי מַאֲלָ רַעַכְתָּס אַזְן דָּרְיוִי מַאֲלָ לִינְקָס אַזְן
אַיְזַן מַאֲלָ נְלִיְיךְ, אַזְן זַיִד נָאָר זַיִד האָבָעָן אַזְן גַּעַטָּאָן, האָבָעָן זַיִד
פֿאָר זַיִד גְּלִיְיךְ דָּרְעוֹזָהָן אַגְּלוּבָּרָעָן שְׂטִיגָן מִיט דָּרָ ערְעַלְקָן
גְּרוּסָעָר מַוִּזֵּן מִיטָּן נְאָלְדָּעָן רִינְגָּעָן אָרוֹזָן דָּרָ ערְוָיְדָעָר מַוִּזֵּן
זַיְנָעָן גְּלָלָעָעָן אַסְּךְ נִימָּט דָּרְגָּנָעָן מַעְנְשָׁלִיכָּעָה הָעָרָצָה.
און אַזְן דָּרְגָּיָעָן שְׂרַעְלִיכָּעָן מַוִּזֵּן האָט זַיִד דָּרְעוֹזָהָן, האָט
זַיִד גְּלִיְיךְ דָּרְפִּיהְלָטָן, אַזְן דָּאָגְּזָן עַפְּעָם נִימָּט מִיטָּן אַלְעָמָעָן אַזְן זַיִד
חָאָט גְּעַנוּמוּעָן וּוּילְדָ שְׂפָרִינְגָּעָן אַיְזַן אִירָעָן אָונְטָעַרְשָׁטָעָן פִּים אַזְן
צְעַנְפָּעָנְגָּעָן בְּיוֹזֵן אַיְזַן גַּנוּזָהָן מוֹלָן גְּרוּזָהָן אָוּפְּצָוּעָסָעָן.
בערעל פראנגער אַזְן אַבָּר גְּלִיְיךְ צְעַנְגָּנְגָּעָן צוֹ דָּרָ שְׂטִיגָן אַזְן
חָאָט זַיִד אַגְּנָעָרְפָּעָן:
— דָו מַיאָוָסָע בָּאַשְׁעַפְּעָנִישָׁ! דָו הָאָט זַיִד אָונְטָעַרְנָעָנוּמָעָן
אוֹ פֿאָרְדָּאָרְבָּעָן דָּאָס לִוכְטִינְגָּעָן לְאָנְדָרָ פָּוּן רִינְקִיְּטָן, אִיצְטָ אַבָּרָ
וּוּסְטוֹ פֿאָרְדָּאָרְבָּעָן וּוּוּרָעָן, וּוּאָרָוּס אָוּבָ נִימָּט, אַזְן צְוָלִיב וּוּסָס דָּרָעָן
בֵּין אַיְדַּיְךְ פָּאָרְפִּירֶט גַּעַוְאָרְעָן בְּיוֹזֵן אַהֲרָצָוֹ?

און בערעל פראנגער האָט זַיִד דָּרְמָאנְטָן אַזְן זַיִד פְּלָעַשְׁעָל
מִיטָּן דָּעַם שְׂוֹאָרְצָעָן זְאָפְטָן, וּוּסָס ער האָט מִיטָּן זַיִד גַּעַהָאָט אַזְן
מעשָׂעָנָעָן, אַזְן כְּרִי צוֹ זַיִד זְיכָרָה, אַזְן ער וּוּטָ דָּאָס אָרוּפִּינְסָעָן ער
פְּזִוְיָ אָוּפְּזָן דָּרְשָׁעָן, אַזְן ער אָרוּפִּנְעָלְקָרָאָבָעָן אָוּפְּזָן דָּעַם דָּאָס פָּוּן ער

๗

שטיין און גענומען שפיריצען אויה דער חיה פון דעם פלאושעל. האט די מוייז מיט אמאָל דערפיהַלט, ווי פלאָמען ואַלטען זי אַרומַע גענומען און זי האט זיך אָזָא וואָרָף געטאָן, אָז די שטיין אִיז זיך נְלֵיָהּ אַוִּיפֶת שטיקער צעפָאַלען. בערעל פראנגר אוֹזָאַרְאַפְּגָעַפְּאַלְעַן נְלֵיָהּ אַוִּיפֶת טראָכְטָעַן האט דָא בערעל אַוְרָאי קִין צִוְּיָהּ נְיָט גַּעֲהָאַט, האט ער זיך גַּלְיָיך אַנְגַּעַכְאָפְּט אָן דעם גַּאֲלָעָנָעַם רִינְגָּן, וָאָס אַוִּיפֶת אַיר האַלְוָן. די חיה אַבְּעָר האט זיך אָן אַלְזָ פָּאָר גַּעֲסָעַן אָזָן זיך גַּלְיָיך אַלְאָז גַּעֲטָאָן צֻמְטִיךְ, כְּדִי צַו לְעַשְׁעַן די שְׂרָעְקְלִיבָּעַ פָּלָאָמעָן, וָאָס זי האט אַוִּיפֶת זיך גַּעֲנָוָעַן פְּחַלְעָן אַלְזָ ווַיְלָדָעָר אָזָן בִּיוּצָר. דָאָס ווַסְעָר פָּוּן טִיךְ האט זיך אַרְוִיפְּגָעַן שְׁלָאָגָעַן אַיְן דָעַר לוֹפְּטָעַן אָזָן אַרְיָיבָּר די בְּרָעָגָן, אָזָן די מוייז האט זיך אָזָוִי מִיט אַשְׂוִידָרְלִיבָּעַן אַיְמָפָעַט גַּעֲנָוָעַן אַיְבָּרְלִין טִיךְ, אָזָן פָּוּן דָעַם טִיךְ אַיְן אָן אַנְדָרָעָן, אָזָן פָּוּן דָעַם אַנְדָרָעָן אַיְן נָאָר אָן אַנְדָרָעָן, בִּזְו זַי אָזָוִי אַיְן אַיר ווַיְלָדָעָן גַּעֲלוֹיפֶת אַרְיָין אַיְן יִם אָזָן אַיְן אָזָוִי אַלְזָ ווַיְמָטָר אָזָן ווַיְמָטָר גַּעֲפָעָן, גַּעֲטָרְבָּעָן פָּוּן דָעַם ווַיְלָדָעָן בְּרָאָנד אַיְן אַירְעָה בִּינְעָר. אָזָן טְאָפָעָן, גַּעֲטָרְבָּעָן פָּוּן דָעַם ווַיְלָדָעָן בְּרָאָנד אַיְן אַירְעָה בִּינְעָר. אָזָן שְׁלָאָגָעַן פראנגר אִיז זיך אָזָוִי אַלְזָ גַּעֲלָעָנָעַן אַוִּיפֶת אַיר רָוקָעָן אָזָן זיך מִיט אַלְעָז זַיְנָעַ בְּחוֹת אַנְגַּעַהְאַלְטָעַן מִיט זַיְנָעַ בִּידְעָה הַעַנְטָן אָן דָעַם גַּאֲלָעָנָעַם יוֹנָג וָאָס אַרְומַע אַיר האַלְוָן.

אַטְאָג אָזָן אַנְכָּט האט זיך אָזָוִי בערעל פראנגר אַרְומַע גַּעֲטָרְאָגָעַן אַיְבָּרְלִין יִם צְוּוִישָׁען די שְׂרָעְקְלִיבָּעַ ווַסְעָרְהַוְּפָעָנס, וָאָס דִּי מִזְוִיז פָּוּן דָעַם פָּאָרְכִּישְׁוּפְּטָעַן הַיּוֹל האט אַוְפְּגָעַלְעַן אַיְן אַיר ווַיְלָדָעָן פָּאָרְלָאָגָן צַו לְעַשְׁעַן דָאָס פִּיעָר, וָאָס זי האט אַיְן זיך גַּעֲפִילְהַלְט.

בערעל פראנגר'ס הַעַנְטָהָבָעָן שְׁוֹן גַּעֲנָוָעַן ווּעָרָעָן שְׁוֹואָה. אָט, אָט אָזָן ער ווּט חַלְיָהּ נַאֲכָלָאָזָעַן אָזָן אַרְיָינְבָּאַלְעַן אָזָן די טִיפְּנָישָׁעַן פָּוּן יִם. האט אַבְּעָר נַרְאָד דְּעַמְּאָלָט דָעַר פראנגר רב פָּאָרְשְׁפְּרִיט זַיְן טִיכְבָּעָן אָזָן זיך אַוִּיפֶת פָּאָרְעָן אַיְבָּרְלִין

פראגער טיך. האט דאס דעם ים'ס שטראָם גענומען ציהען קיין פראג. און איז די שרעקליכע באשעפערנייש איז מיט בערלען אויף איר רוקען אריין אין די ואסערען פון פראגער טיך, האט דער פראגער רב אויפגעשינט איז זיין גאנצער ליבטינקייט, דאס וואסעד און די לוּפַט האט זיך גענומען שפיגלען מיט זיין ליבטינקייט אויף מיילען, און ער האט איז זיך גאנטנער אויפגעהויבען זיין שטעהקען און זיך געלאָזט אנטקענען דער חיה, און זיך נאָר זיך האט דאס דערזעהן האט זיך גענובען אַ שרעקליך ווילדען שפֿרְוָנְג אויף צורייך, האבען בערעל'ס אַפְּגַעַשׂ וְאַכְבַּטַּע הענט נאָכְבַּגְעַבָּען, און ער איז אַרְאַפְּגַעַפְּאַלְעַן אין וואסעד אַרְיִין. האט אַים אַכְבַּר דער רבִי גַּלְיוֹךְ דער לאָגָנט זיין שטעהקען, האט ער זיך אַיז אַים אַנְגַּעַכְאַפְּט אַן האט זיך אויף אַים אוּפְּגַעַשׂ וְאַמְּתַעַלְמַת. אַן האט זיך נאָכְרַעַם אַנְגַּעַע נומען אַן רבִ'ס גַּאֲרַטְעַל, אַן אַזְוֵי זַיְנָעַן זַיְאַנְאַיְינָעַם אַנְגַּעַקְוָמָעַן צוֹרִיךְ קַיְן פְּרָאָג.

